

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Західноукраїнський національний університет

Факультет фінансів та обліку

Кафедра обліку і оподаткування

БІЛЯШЕВИЧ Анастасія Романівна

**Облік й аналіз наявності та руху грошових ресурсів
підприємства / Accounting and analysis of the availability and
movement of cash resources of the enterprise**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування

освітньо-професійна програма – Облік і оподаткування підприємництва

Випускна кваліфікаційна робота

Виконала студентка

групи ОПДм-21

А.Р. Біляшевич

Науковий керівник:

к.е.н., доцент, Н.Я. Зарудна

Випускну кваліфікаційну роботу

Допущено до захисту:

« ___ » _____ 2022 р.

Завідувач кафедри

_____ **Н.В. Починок**

ТЕРНОПІЛЬ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Тлумачення твердження «грошові ресурси» та їх значення для підприємства	7
1.2. Сучасні платіжні системи, електронні гроші та РРО: сутність, проблематика, перспективи розвитку	11
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку грошових ресурсів та потоків в Україні	19
Висновки до розділу I	22
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	24
2.1. Методика та організація бухгалтерського обліку грошових коштів товариства з обмеженою відповідальністю «Агрокомпанія «Дружба»	24
2.2. Формування інформації про наявність та рух грошових ресурсів у фінансовій звітності ТОВ «Агрокомпанія «Дружба»	29
2.3. Шляхи удосконалення обліку операцій з грошовими коштами	35
Висновки до розділу II	45
РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ І АУДИТ ВИТРАЧАННЯ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	47
3.1. Завдання та методика аналізу витрачання грошових ресурсів підприємства	47
3.2. Методика проведення аудиту грошових ресурсів підприємства	54
3.3. Способи ефективного використання грошових коштів з метою якісного управління діяльністю підприємства	60
Висновки до розділ III	63
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	72
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми. Показник, який є одним з найважливіших при здійсненні оцінки стану підприємства, це оборотні активи, а саме – грошові кошти підприємства. Усім відомо, що в сьогоденні питання про фінансову стабільність будь-якої фірми в Україні є проблематичним. Через нестабільний курс гривні, податкові навантаження, високі кредитні ставки, тиск з боку сусідніх країн та загострену ситуацію у зв'язку з пандемією, а ще у 2022 році із початком повномасштабного вторгнення росії, велика частина українських підприємств стикаються із проблемою неплатоспроможності.

Важливим моментом є те, що підприємства мають здійснювати свою діяльність з орієнтацією в майбутнє, розглядаючи різні варіанти розвитку подій: стабільність в економіці країни, або проблематичність. Усі вищеперераховані показники суттєво впливають на фінансовий стан підприємства.

Як правило, успіх підприємств прямолінійно залежить від того, як здійснюється його щоденна діяльність: здатність пристосуватися до швидкозмінних умов, «крокувати нога в ногу» за тенденціями, з урахуванням усіх позитивних та негативних змін в суспільстві, можливість створювати нові ринки і залишатися лідером на них, формувати нові стратегії.

Методологічні засади створення інформаційної бази про оборотні активи та її обґрунтування відкривають національні положення та міжнародні стандарти. Категорію оборотних активів досліджувала низка економістів, а саме: Височан О.С., Клімович І.М., Назаренко В.О., Пилявець В.М., Радіонова Н.Й., Ткаченко Н.М., Пушкар М.С., Лучко М.Р. та інші.

Мета дипломної роботи полягає в опрацюванні теоретичних та методологічних аспектів обліку, аналізу та аудиту грошових ресурсів підприємства для їх раціонального використання.

Для того, щоб досягнути усіх поставлених цілей, необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити та опрацювати сутність твердження «грошові ресурси»;

- охарактеризувати сучасні платіжні системи, електронні гроші та РРО, а також визначити перспективи розвитку та їх використання;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліку грошових ресурсів та потоків в Україні;
- проаналізувати методику та організацію бухгалтерського обліку грошових коштів товариства з обмеженою відповідальністю «Агрокомпанія «Дружба»;
- вивчити процес формування інформації про наявність та рух грошових ресурсів у фінансовій звітності ТОВ «Агрокомпанія «Дружба»;
- визначити шляхи удосконалення обліку операцій з грошовими коштами;
- окреслити завдання та методику аналізу витрачання грошових ресурсів підприємства;
- описати методика проведення аудиту грошових ресурсів підприємства;
- запропонувати способи ефективного використання грошових коштів з метою якісного управління діяльністю підприємства.

Об'єктом дослідження є сукупність господарських операцій на підприємстві, які пов'язані з формуванням та витрачанням грошових коштів.

Предметом дослідження є методологія обліку та аудиту грошових коштів на промисловому підприємстві.

Методи дослідження. Теоретичні аспекти обліку та аудиту грошових коштів вивчалися із застосування загальнонаукових методів: індукції та дедукції, за допомогою яких визначили стан грошового обігу в Україні на сьогодні, та перспективи розвитку в майбутньому; абстрагування – даний метод допоміг у формуванні висновків на основі аналізу та аудиту формування грошових потоків на підприємстві; розрахунково-конструктивний – для аргументування пропозицій щодо покращення ефективності обсягів грошових потоків. Історичний, логічний та порівняльний методи використовувались для уточнення та дослідження рахунків з обліку грошових ресурсів та аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні та удосконаленні діючої методики обліку грошо-

вих коштів та здійсненні аналізу надходження та використання грошових ресурсів на досліджуваному підприємстві із формуванням висновків.

Практичне значення одержаних результатів. Застосувавши результати дослідження на практиці, можна забезпечити достовірне відображення операцій з обліку грошових коштів, формування та аналіз своєчасної та вірної інформації необхідної для керівників підприємства. Запропонована методика організації обліку та проведення аналізу грошових коштів була запропонована досліджуваному підприємству. Її результати були використані для прийняття управлінських рішень щодо удосконалення операцій з грошовими коштами, оптимізації грошових потоків, упорядкування щоденних розрахунків. Отримані результати спрямовані на підвищення правдивості, оперативності та аналітичності обліку грошових коштів.

У процесі дослідження використовувались законодавчі та нормативні акти, які регламентують бухгалтерський облік, методичний та інструктивний матеріал з формування та аналізу звітних показників, праці вітчизняних вчених-економістів з теорії чи практики бухгалтерського обліку, а також фактичні дані ТОВ «Агрокомпанія «Дружба».

Результати роботи апробовані та опубліковані. Зокрема опубліковано тези доповідей на наукових заходах на теми:

Біляшевич А. Обґрунтування необхідності аналізу наявності та руху грошових ресурсів підприємства // Облік, оподаткування і контроль діяльності суб'єктів господарювання в умовах кризових явищ: матеріали науково-практичного круглого столу з міжнародною участю, 15 червня 2022 р. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 102 с.

Біляшевич А. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві // **тут ще точної назви не знаю...**

Kundeus O., Biliashevych A. Registrar of settlement operations in ukraine //The 5 th International scientific and practical conference «Actual trends of modern scientific research» (November 8-10, 2020) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2020. 577 p.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Тлумачення твердження «грошові ресурси» та їх значення для підприємства

Як правило, успіх діяльності підприємства прямолінійно залежить від грошових коштів, а якщо бути точнішим, то від їх наявних обсягів. Основна ціль, яка спостерігається за грошовими ресурсами – це забезпечення безперервного процесу виготовлення та продажу активів. Таким чином, вправне управління саме цим видом активу відіграє важливу роль на будь-якому підприємстві.

Вміле керівництво грошовими коштами дозволить фірмі забезпечити свою платоспроможність, стабільну дохідність та загалом покращити фінансовий стан підприємства.

Грошові кошти є частиною фінансових засобів в діяльності організації. До фінансових ресурсів відносяться грошові надходження, які організація має у своєму розпорядженні. Як правило, ці активи використовуються для погашення усіх зобов'язань перед бюджетом, банками та іншими підприємствами, з якими підтримуються ділові відносини. Грошові кошти включають в себе декілька складових (рис. 1.1):

Рис. 1.1. Види грошових ресурсів

Якщо розглядати економічну сутність значення «грошові кошти», то є декілька варіантів тверджень. Оскільки у кожного науковця свій погляд на тлумачення даного терміну, то розглянемо декілька варіантів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Економічна сутність визначення «грошові кошти»

<i>Науковець</i>	<i>Визначення поняття «грошові кошти»</i>
Осовська Г.В.	«це доходи і надходження, що акумулюються у грошовій формі на рахунках підприємства, організації, установи у банках і використовуються для забезпечення їх власних потреб або розміщення у вигляді ресурсів банків» [21].
Височан О.С.	«це кошти в касі, електронні гроші, кошти на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використанні у будь-який момент для проведення розрахунків в процесі здійснення господарських операцій» [3].
Філімоненко О.С.	«це кошти у вигляді грошей, які знаходяться в касі підприємства, на рахунках в установах банку, в акредитивах, у підзвітних осіб та на депозитах до запитання» [58].
Ткаченко Н.М.	«це касова готівка, кошти на рахунках у банках, інші грошові кошти» [55].

На нашу думку, найбільш влучним варто вважати визначення Височан О.С., адже грошові кошти це те, без чого неможливо здійснювати господарську діяльність, забезпечити стабільний та успішний робочий процес. А також, як було описано вище, грошові кошти являють собою готівку, безготівкові кошти та електронні гроші.

Найкращими фінансовими засобами є ті, в яких найвищий рівень ліквідності, тобто є найбільш близькими до готівкових коштів. Отже, «ліквідність підприємства визначає його змозгу розраховуватися наявними оборотними активами шляхом їх швидкого конвертування у грошові кошти» [27].

Вище було перераховано три форми грошових ресурсів, і кожен з них має свої особливості та характеристики. Наприклад, готівка є найбільш ліквідним, або ж, можна сказати, повністю ліквідним активом. Таким чином, саме касові операції потребують чіткого обліку та контролю. В Україні облік касових операцій регламентується «Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148 (зі змінами)» [32].

У нашій країні готівка представлена в паперовому та металевому варіантах. Використання готівки для суб'єктів господарювання є обмеженим: «між підприємствами протягом дня дозволено здійснювати готівкові розрахунки в сумі до десяти тисяч грн включно; з фізичними особами – до п'ятдесяти тисяч грн включно» [20].

Безготівкові розрахунки є невід'ємною частиною щоденної діяльності будь-якого підприємства. І, зазвичай, така форма грошових коштів є кращою. Безготівкові розрахунки – це переказ коштів з розрахункового рахунку платника на розрахунковий рахунок одержувача. Такі операції здійснюються банком за дорученням підприємства.

Перевагою безготівкових коштів є те, що можна повністю ідентифікувати їх власника, немає обмежень стосовно використання. Такі кошти відображаються записами на рахунках в банках. Проте, не варто забувати, що сучасний світ наповнений шахраями та аферистами, які можуть скористатися можливістю отримати легкі гроші. Ця загроза більше стосується фізичних осіб, що ж стосовно суб'єктів господарювання – то списання коштів з розрахункового рахунку фірми неможливе без підтвердження відповідальної особи. Списання коштів в примусовому порядку можливе лише у випадку прийняття такого рішення судом. Автоматично з рахунку можуть списуватися відсотки за кредит, проте це залежить від політики банку.

Ще одним привілеєм безготівкових розрахунків є їх прозорість. Для стабільної та ефективної економіки держави потрібно чітко відслідковувати взаємозв'язки між суб'єктами господарювання, їх розрахункові операції. Готівкові операції легше приховати від державних контролюючих органів. Тому, майже усі грошові розрахунки в повсякденній діяльності підприємства проводяться саме через рахунки в банках. Таким чином знижується рівень тіньової економіки в країні, що у свою чергу в результаті приносить більші надходження до державного та місцевих бюджетів, адже зростає сплата податків. Тим самим це призводить до підвищення економіки України.

Ми живемо у час військових дій на території нашої України. Проте кожен продовжує ходити на роботу, навчатися, займатися домашніми справами тощо. Ці всі дії супроводжуються використанням грошових коштів. На нашу думку, в повсякденному житті використання безготівкових коштів має переваги над готівковими розрахунками. Наприклад, на початку війни велика частина українського народу шукали притулку за кордоном. Таким чином, маючи зберігання на карткових рахунках, люди могли розраховуватись за товари використовуючи їх, і сума буде розраховуватись згідно курсу банку станом на день здійснення операції. Якщо ж говорити про готівку, то розрахунок за кордоном українською гривнею викликав би деякі труднощі. Тому, ми вважаємо, що наявність карткового рахунку у сучасної людини є невід'ємною частиною її життя.

Швидкий розвиток сучасних технологій та еволюція проведення грошових операцій змусили удосконалити систему розрахунків між суб'єктами господарювання, та призвичаїтися до використання в діяльності підприємств електронних грошей. Це змусило наше законодавство прийняти «Закон України «Про платіжні системи та перекази коштів в Україні» № 2346-14 у 2001 році» [44]. Згідно Закону, електронні гроші розглядаються як одиниця вартості, яка зберігається на електронному засобі (телефон, комп'ютер тощо) приймається іншими суб'єктами як засіб платежу, і є грошовим зобов'язанням, яке здійснюється готівковим або безготівковим способом. Як правило, «електронні гроші використовують для розрахунків інші особи, ніж ті, хто їх випускають» [9].

Щодня використання готівки зменшується. У зв'язку з пандемією багато людей обмежили себе від розрахунків паперовими або металевими грошима, щоб знизити ймовірність захворіти, оскільки гроші, в своєму фізичному стані, є потенційними переносниками бактерій. Тому, електронні гроші набули ще більшої популярності. У свою чергу, вони мають декілька переваг:

1. Використання електронних грошей зменшує витрати на розрахунково касове обслуговування. Кожен банк має свої комісійні ставки за проведення платежів, у деяких кожен платіж потребує додаткової плати, тобто комісійний збір, у деяких випадках комісія нараховується лише при перевищенні пев-

ної суми. У будь-якому випадку – це додаткові витрати підприємства. Також, якщо організація працює з готівкою, яка досягає великих оборотів, це у свою чергу породжує витрати на її інкасацію.

2. Електронні гроші не потребують витрати на їх емісію. Усім відомо, що починаючи з 2020 року, влада вирішила ввести в обіг монети номіналом 1 гривня, 2 гривні, 5 гривень та 10 гривень, аргументуючи це зниженням витрат на виготовлення та обслуговування готівки.

3. Електронні гроші дозволяють швидко здійснювати розрахунки за купівлю-продаж товарів чи послуг. Враховуючи їх абсолютну подільність, електронні гроші швидко списуються в необхідній сумі.

4. Електронні гроші покращують умови праці в торгівельній сфері. Прийняття електронних грошей знижує ризик помилок, на відмінну від операцій з готівкою, коли здійснюється перерахунок грошей та їх перевірка на дійсність банкнот. Також зменшує шахрайство із сторони працівників, оскільки усі операції відразу відображаються на спеціалізованих технічних пристроях.

Як правило, розрахунки електронними грошима проводяться відкрито, контролюючі органи можуть відстежувати усі платежі, таким чином, це дає додаткові надходження до державного бюджету, що відіграє позитивну роль в розвитку української економіки.

1.2. Сучасні платіжні системи, електронні гроші та РРО: сутність, проблематика, перспективи розвитку

«Швидкий темп розвитку сучасних технологій сприяє суспільству впроваджувати інноваційні продукти. Як правило, для цього використовується можливість інтернет-простору. Такі поняття як «електронні розрахунки» та «електронний банкінг» стають тотожними до поняття «платіжна система»» [56].

«Платіжні системи та системи розрахунків виконують важливу роль в економіці країни. Саме вони допомагають суб'єктам господарювання здійсню-

вати перекази коштів та розрахунки за зобов'язаннями, які виникають в процесі їх економічної діяльності» [22].

На державному рівні операції з платіжними системами регулюються Законами України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [44]; «Про Національний банк України» [43]; «Про банки і банківську діяльність» [29]. Також «платіжні розрахунки регламентуються Положенням про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використання і Постановою управління Національного банку України «Про затвердження Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні»» [56]. Оверсайт платіжних систем – це ті дії, що виконує головний банк країни, які спрямовані на покриття безперервного та результативного функціонування платіжних систем. Основне завдання полягає в оцінюванні платіжних систем, які є актуальні на сьогодні, та, при необхідності, вносити зміни до їх роботи.

Згідно закону твердження «платіжна система» означає взаємозв'язок платіжної організації, учасників платіжної системи та комплекс взаємин, які виникають між ними при здійсненні розрахунків, тобто коли відбувається процес переказу коштів. Саме процес переказу є обов'язковою функцією, яку повинна виконувати будь-яка платіжна система.

Здебільшого майже усі платежі електронними грошима здійснюються за допомогою мережі Інтернет в режимі онлайн. Отже, це змушує фінансові установи та підприємства при створенні платіжних систем враховувати момент використання електронних грошей та захист від шахраїв. «Для ефективної безпеки автори платіжних систем створюють відповідні перешкоди для входу в систему: необхідність автоматизації для підтвердження платежу, програмне забезпечення, та організації, які самостійно проводять розрахунки в режимі онлайн. Діяльність таких платіжних систем обов'язково погоджується із центральними банками або організаціями, які займаються регуляцією розрахунків в національному або міжнародному масштабі» [56].

«Класифікація платіжних систем відбувається за багатьма характеристиками, здебільшого за економічними». Розглянемо деякі із них [18].

Перша ознака – територіальне функціонування, за таким критерієм є такі платіжні системи:

1) внутрішньодержавні платіжні системи – це платіжна система, в якій організація, яка проводить розрахунки та здійснює свою діяльність, є резидентом та забезпечує проведення переказу лише на території України;

2) міжнародні платіжні системи – це платіжна система, в якій організація, яка проводить розрахунки та здійснює свою діяльність, може бути як резидентом, так і нерезидентом, та забезпечує проведення переказу на території двох і більше країн. Міжнародні платіжні системи забезпечують проведення розрахунків в межах цієї системи, зокрема з однієї країни в іншу.

Друга ознака, за якою варто здійснювати класифікації платіжних систем, це за видом фінансової установи:

1) банківські – це ті, платіжною організацією яких є банки;

2) небанківські – це ті, платіжною організацією яких є небанківські фінансові установи-резиденти.

Третьою ознакою, за якою буде доречно здійснювати класифікацію платіжних систем – це класифікація за формою власності:

1) державні – сюди відносяться ті, які створені Національним банком України, та ті, що створені державними організаціями та установами (наприклад ПАТ «Укрпошта» «Поштовий переказ»);

2) приватні – сюди відносяться платіжні системи створені приватними банками або небанківськими фінансовими установами.

«Національний банк виділив три категорії платіжних систем в залежності від її значущості для економіки країни» [18]:

- системно важливі платіжні системи;
- важливі платіжні системи;
- соціально важливі платіжні системи.

«Сьогодні єдиною системно важливою платіжною системою в Україні є система електронних переказів (СЕП) Національного банку України» [23]. Для того, щоб платіжну систему зарахували в перелік системно важливих, вони мають відповідати хоча б одному з наступних критеріїв: «платіжна система врегульовує зобов'язання учасників, які виникають в інших платіжних системах; платіжна система здійснює розрахунки за правочинами з державними цінними паперами на відкритому ринку; платіжна система забезпечує проведення міжбанківських розрахунків, частка яких займає більше ніж 10% від загальної суми переказів» [18].

«Соціально важливими платіжними системами на сьогоднішній день в Україні є «MasterCard», MasterCard International Incorporated, США; «Visa», Visa International Service Association, США; «NovaPay», ТОВ «НоваПей»; «Western Union», Western Union Financial Services Inc.США/Western Union Network, SAS, Франція; «Поштовий переказ», АТ «Укрпошта»» [23].

Національний Банк України відносить платіжну систему до списку соціально важливих у випадку, якщо є відповідність хоча б одному із наступних критеріїв: «платіжна система проводить розрахунки із використанням електронних платіжних засобів, частка яких більше 10 % від загальної вартості операцій; платіжна система проводить внутрішні операції із переказу коштів та транскордонні перекази коштів, частка яких більша 10 % від загальної суми переказів, створених резидентами та нерезидентами» [18].

«За критерієм важливих платіжних систем виділяють наступні: «Фінансовий світ», ТОВ «Українська платіжна система»; «MoneyGram», Money Gram Payment Systems Inc. США; «City 24», ТОВ «Фінансова Компанія «Фенікс»; «LEO», ТОВ «ФК ЛЕОГЕЙМІНГ ПЕЙ»; «RIA», Continental Exchange Solutions Inc, США; «PrivatMoney», АТ КБ «ПриватБанк»; «INTELEXPRESS», АТ Мікрофінансова організація «Інтелекспрес», Грузія» [23].

До категорії важливих платіжну систему відносять у випадку, якщо вона відповідає хоча б одному з наступних критеріїв важливості: «платіжна система здійснює транскордонні перекази коштів, частка яких перевищує 5 % від зага-

льної суми транскордонних переказів; платіжна система проводить внутрішньодержавні перекази коштів, частка яких є більшою ніж 5 % від загальної суми внутрішньодержавних переказів; платіжна система проводить розрахунки з використання електронних платіжних систем, частка яких відповідає 5-10 % від загальної суми операцій; платіжна система забезпечує проведення міжбанківських переказів, частка яких відповідає 5-10 % від загальної суми переказів, які виконані міжбанківських розрахунків та через рахунки банків, які відкриті в інших банках; платіжна система проводить внутрішньодержавні перекази та транскордонні перекази, частка яких становить 5-10 % від загальної суми переказів, створених резидентами та нерезидентами» [18].

Іноді трапляється, що окрема платіжна система може підходити відразу декільком критеріям класифікацій, наприклад: СЕП є державною платіжною системою та системно важливою платіжною системою.

Згідно «Постанови Національного банку України від 4 листопада 2010 року № 481 «Положення про електронні гроші в Україні»» [26], визначення грошових коштів трактується так: «це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі» [26].

В літературі різних країн наявна така інтерпретація поняття «електронні гроші»: «1) спосіб обміну, що випускається приватним емітентом і показує обіцянку емітента щодо сплати еквівалентної суми; 2) фінансовий продукт з передплаченою вартістю; 3) електронна форма банківського білету, випуск яких здійснюється через трансформацію в електронну форму грошової вартості» [59].

Електронні гроші в сучасному світі набувають популярності, проте, як правило, в усього є свої переваги та недоліки. Порівняльна характеристика позитивних та негативних моментів електронних грошей представлена у табл.1.2.

Електронні гроші за своєю фізичною формою неможливо точно віднести до готівкових чи безготівкових грошей. Вони створюють окрему третю форму

грошей. Особливістю електронних грошей є те, що вони є як засобом платежу, так і зобов'язанням емітента, яке має бути виконаним за допомогою традиційних неелектронних грошей.

Таблиця 1.2

Переваги та недоліки електронних грошей

<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
Момент платежу фіксується електронними системами	Є потреба в спеціальних інструментах зберігання та обігу
Емісії електронних грошей становить низьку вартість	При фізичному знищенні носія відновлення грошової вартості власникові неможливе
Електронні гроші надають можливість переказувати платежі в малих сумах	Зберігання грошей власників гаманців на рахунках юридичних осіб
Швидкість і зручність платежів	Неможливе зняття готівки без комісії
Захист від податкових органів	Високий ризик шахрайства
Платежі проводять анонімно	Немає процента, що нараховується при зберігання грошей

Джерело: складено за даними [8].

«Електронні гроші поділяються на дві основні групи [59]:

- 1) Карткові (card-based);
- 2) Мережеві (network-based)».

Перша група характеризується використанням пластикових смарт-карт з вбудованим чіпом (мікропроцесом). На наявний чіп записуються грошові файли – еквівалент грошей, завчасно переказаний емітенту цих карт. Для їх ефективного використання необхідно спеціальне обладнання.

Друга група характеризується мережевими грошима, які випускаються у вигляді грошового файлу, що пересилається організатором розрахунків при отриманні ним традиційних грошей. Дані зберігаються в пам'яті на жорстких дисках або інших носіях та при здійсненні розрахунків переносяться по електронних каналах зв'язку, в тому числі і через Інтернет. В основному використовуються для оплати в інтернет-магазинах. Такі електронні гроші можна обміняти на традиційні.

Термін реєстратор розрахункових операцій в Україні набув своєї популярності з 2020 року, коли Верховною Радою України був прийнятий «закон України від 20.09.2019 р. № 128-IX «Про внесення змін до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»» [37] та «Закон України від 20.09.2019 р. № 129-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг»» [51].

«Реєстратори розрахункових операцій бувають двох видів: класичні та програмні. Класичні РРО характеризуються звичайними пристроями, які щоденно використовуються в більшості магазинів, у закладах громадського харчування тощо. Програмний РРО представлений спеціальною платформою, яка потребує встановлення на смартфон, планшет чи інший вид комп'ютерної техніки» [50]. Для кращого розуміння розглянемо порівняльну таблицю класичного та програмного реєстратора розрахункових операцій (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Відмінності класичного та розрахункового РРО

<i>Критерій</i>	<i>Класичний РРО</i>	<i>Програмний РРО</i>
Обслуговування	Потребується оплата щомісяця, є проблеми в обслуговуванні	В основному все відбувається в онлайн консультаціях, зміни відповідно до законодавства
Збереження даних	Зберігання інформацію виключно на касовій стрічці	Зберігання усіх операцій протягом використання програмного РРО
Друк чеків	Чеки видаються лише в паперовому вигляді	Чеки можуть бути в паперовому та електронному форматах: надіслані на електронну пошту, телефон тощо
Реєстрація	Потребує: придбання та встановлення РРО, договір з центром сервісного обслуговування, реєстрацію в ДПС.	Потребує: придбання смартфона, планшета чи ноутбука, скачування або реєстрацію в онлайн РРО, реєстрацію в ДПС
Термін користування	Приблизна експлуатація 7 років	Термін експлуатація необмежений

Загалом, запровадження РРО можна розглядати з двох сторін та поділити усі результати спостереження на дві групи. Першою є група переваг. Отже, найважливішими перевагами є:

- 1) РРО надає можливість ведення чіткого обліку товарів;
- 2) Сканування штрих-коду товару для одержання його точної вартості з бази даних;
- 3) Можливість відстеження усієї інформації про розрахункові операції: дата, час, форма оплати тощо;
- 4) Можливість розрахунку будь-яких знижок на товари та розрахунок податків;
- 5) Легкий доступ до формування звітності за будь-який період у бажаний момент.

У вищезазначеному переліку розглядаються переваги суб'єктів господарювання, тобто ФОПів. Що стосується переваг з боку держави, то закон про обов'язкове встановлення РРО передбачає збільшення надходжень в державний та місцеві бюджети. Оскільки багато ФОПів намагаються мінімізувати сплату податків, велика частина бізнесу залишається в тіні. І деякі фізичні особи підприємці, щоб не втратити бажану групу єдиного податку, прикривають та не повністю відображають свої прибутки.

Другою групою результатів є недоліки РРО. Основними недоліками для ФОПів є:

- 1) Перевищення ліміту доходу, що може привести до втрати можливості перебування на спрощеній системі оподаткування та сплати єдиного податку;
- 2) Ймовірність збільшення штрафів при відсутності регламентованого обліку та документообігу. Так можуть підвищитись витрати на пошук документів та їх доставку.
- 3) Більша ймовірність несподіваних перевірок, оскільки при реєстрації РРО необхідно вказувати точну адресу встановлення.

При опитуванні респондентів більшість з них вважали, що встановлення і використання РРО є хорошим явищем, і повинно відіграти позитивну роль в

майбутньому. Загалом громадяни обґрунтовують свою думку тим, що це добре, завжди мати біля себе чек після будь-якої покупки. Іноді це може знадобитися як підтверджуючий документ, наприклад, для складання авансового звіту. Також більшість громадян очікують хороший вплив на економіку країни.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку грошових ресурсів та потоків в Україні

Усі нормативні документи, за допомогою яких регулюються питання бухгалтерського обліку грошових ресурсів поділяються на дві групи: обов'язкові до застосування та документи рекомендаційного характеру.

Є низка найважливіших нормативних документів, тобто ті, які «є обов'язковими до застосування, які регламентують бухгалтерський облік операцій з грошовими коштами. Одним із найважливіших таких документів є Закони України, а саме Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Наступним важливим нормативним документом є Цивільний кодекс України, який здійснює регулювання питань про використання грошових ресурсів наявних на банківських рахунках підприємства, а також питань про строк позовної давності дебіторської заборгованості» [24]. Також до першої групи доцільно віднести Національні Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, адже вони є невід'ємною частиною ведення бухгалтерського обліку. До другої групи, документи які несуть рекомендаційних характер, відносяться: План рахунків, методичні вказівки, коментарі.

На сьогоднішній день в Україні достатньо нормативно-правових документів, як допомагають регулювати облік грошових коштів. Буде доречним зробити поділ на рівні з врахування вимог МСФЗ (табл. 1.4).

**Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського
обліку грошових коштів та їх еквівалентів**

Рівень 1 – Міжнародні нормативно-правові акти	МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [17].
	МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [15].
	МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» [16].
Рівень 2 – Національні нормативно-правові документи	Закон України « Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [30].
	Закон України «Про банки і банківську діяльність» [29].
	Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [37].
	Закон України «Про Національний банк України» [43].
	«Податковий кодекс України» [25].
	«Господарський кодекс України» [6].
Рівень 3 – Підзаконні нормативно-правові акти	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [19].
	П(С)БО 22 «Вплив інфляції» [39].
	П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [40].
Рівень 4 – Інструкції, положення державного рівня	«Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [36].
	«Положення про ведення касових операцій національній валюті в Україні» [41].
	«Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів» [45].
	«Постанова Правління Національного банку України «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» [33].
	«Інструкція про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків» [42].

Джерело: складено за даними [13].

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку здійснює регулювання щодо правильного використання при здійсненні господарських операцій на підприємстві. Названа Інструкція визначає порядок застосування рахунків бухгалтерського обліку з дотриманням методу подвійного запису відображаючи фінансово-господарські операції та дані про наявність та переміщення активів, капіталу та зобов'язань.

В умовах функціонування української економіки в наші дні спостерігаються певні зміни, які у свою чергу тягнуть за собою зміни в бухгалтерському обліку.

Це, як правило, відбувається у зв'язку з намаганням прирівняти Національні Положення (стандарт) бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів. Саме такі дії впливають на те, що Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) відіграють вагоме значення у системі нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні.

«Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148» [41], регламентує оформлення та належне ведення касових операцій на підприємстві.

Нормативний документ, який регламентує використання банківських рахунків в Україні є «Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банку, затверджена постановою Правління Національного банку України від 12 листопада 2003 р. № 492» [45] (оновлена редакція згідно постанови Правління Національного банку України від 1 квітня 2019 р. №56).

Нормативно-правовий документ, що регулює платежі на території України є Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні»[44]. Проте, даний розділ грошових операцій також регламентують і наступні нормативні документи: Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ризиків фінансових послуг» [47], Закон України «Про електронні довірчі послуги» [34], та Постанова Кабінету Міністрів України «Про валютні правила

та систему валютного контролю» [46], що в подальшому, а саме 2 лютого 2019 року, було замінено на Закон України «Про валюту та валютні операції» [31].

В умовах сучасного світу найбільш популярним способом розрахунків з контрагентами є безготівкові розрахунки. Нормативно-правовим документом, який регулює розрахункові операції в безготівковій формі є «Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» [38], прийнята постановою Правління Національного банку України від 21 січня 2004 року № 22. Проте, 25 травня 2021 року до Інструкції були прийняті деякі зміни. Основні зміни полягають в тому, що банку надається більше прав щодо проведення розрахунків. Наприклад: банк може відмовитися від виконання платіжного доручення у випадку, якщо є підозри про доходи клієнта злочинним шляхом, підозри або явні факти про фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення; банк може повернути платіжне доручення клієнту, тим самим відмовитися від його виконання, але обов'язковою умовою є зазначення на зворотному боці платіжного документу причину повернення.

Висновки до розділу I

1. Отже, нормальна діяльність на будь-якому підприємстві неможлива без використання грошових коштів у абиякій їхній формі. Саме грошові ресурси забезпечують проведення більшості бухгалтерських операцій. Враховуючи умови сучасного світу, можна зробити висновки, що безготівкові розрахунки користуються найбільшою популярністю. Меншою популярністю користуються готівкові кошти, оскільки в двадцять першому столітті це не дуже практично, надійно та безпечно. Основними операціями з готівкою можуть бути: виплата заробітної плати частині працівників, видача під звіт. Останніми роками популярності набувають електронні гроші, проте, з 24 лютого 2022 року Національний банк тимчасово зупинив операції з випуску та розповсюдження електронних грошей та поповнення електронних гаманців.

2. Для належного проведення розрахунків створено безліч платіжних систем, основним завданням яких є проведення переказу. Найбільш розповсюдженою та популярною є система електронних платежів (СЕП). Що стосується реєстратора розрахункових операцій, то поки що немає однієї точки зору, яка б свідчила позитивну чи негативну сторону. У багатьох погляди розбігаються, проте, ми вважаємо що РРО добре вплине на економіку України, а в деякій мірі вже впливає.

3. Нормативно-правова база є невід'ємною частиною для створення зручних умов на підприємстві для чіткого ведення бухгалтерського обліку грошових ресурсів. Важливим є регулювання розрахункових операцій з іншими суб'єктами господарювання, щоб тримати в нормі конкуренцію підприємств, надійність та ефективність розрахунків. Таким чином є важливим забезпечення державою балансу інновацій та ризиків для того, щоб досягнути прогрес у використанні грошових коштів та фінансового включення підприємства.

РОЗДІЛ II

МЕТОДИКА ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Методика та організація бухгалтерського обліку грошових коштів товариства з обмеженою відповідальністю «Агрокомпанія «Дружба»

Правильна організація бухгалтерського обліку грошових коштів на підприємстві є запорукою успіху і стабільності підприємства, оскільки це допомагає здійснювати належний контроль за грошовими операціями.

Грошові кошти у готівковій та безготівковій формі тісно пов'язанні в щоденній діяльності підприємства. Наприклад: виручка, отримана в готівковій формі, яка зберігається в касі протягом дня, на кінець робочого дня віддається в банк, де зараховується на поточний рахунок підприємства, чи на будь-який інший рахунок. Із коштів отриманих від реалізації, чи занесених готівкою в банк здійснюються розрахунки в безготівковий формі із суб'єктами господарювання, сплати податків, виплата заробітної плати. Згодом, для виплати заробітної плати із рахунків підприємства знімаються кошти, тобто готівка.

Як правило, ефективна та доцільна організація бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві залежить від правильно сформованою облікової політики. Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 року [30], облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться з дотриманням принципів та методів бухгалтерського обліку. «Правильне ведення бухгалтерського обліку на підприємстві дає точну і достовірну інформацію про рух грошових коштів, тому основними завданнями обліку грошових коштів є» [7]:

- 1) здійснення грошових бухгалтерських операцій при розрахунках з поставальниками та підрядниками;

- 2) проведення контролю за касовими операціями та розрахунковою дисципліною;
- 3) вчасне та точне оформлення документів про грошові господарські операції, щоденний контроль готівкових коштів, їх використання та збереження, а також за цінними паперами у касі підприємства;
- 4) проведення періодичної інвентаризації грошових коштів та відтворення її результатів на відповідних рахунках бухгалтерського обліку;
- 5) обов'язкове дотримання стандарту бухгалтерського обліку № 4 «Звіт про рух грошових коштів», та надавати користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про рух грошових коштів та їх еквівалентів, який відбувся на підприємстві за певний період;
- 6) пошук найбільш вигідних можливостей вкладення вільних грошових коштів як джерело фінансових інвестицій, що у свою чергу може приносити дохід для підприємства.

«Для ведення бухгалтерського обліку та для здійснення контролю за переміщенням грошових коштів призначено спеціальні рахунки бухгалтерського обліку грошових коштів. Дані рахунки призначені для узагальнення інформації про залишки на рух грошових коштів підприємства» [54]. Не залежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій чи інших відокремлених підрозділів юридичних осіб, застосовується один затверджений план рахунків. Субрахунки до синтетичних рахунків бухгалтерського обліку вибираються та затверджуються підприємством самостійно, з врахуванням потреб підприємства та особливостей його управління, контролю, аналізу та звітності. «Якщо на підприємстві діє Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства і організацій» [36], то бухгалтерський облік ведеться з використання субрахунків, визначених в даній Інструкції.

Облік на підприємстві теоретично можна вести за трьома підходами: централізований, децентралізований та змішаний. Централізований спосіб ве-

дення обліку полягає в тому, що регулюється єдиним центром. Такий спосіб може застосовуватись як в державній організації, так і в приватному бізнесі. Децентралізований спосіб являє собою індивідуалізацію правил бухгалтерського обліку для кожного об'єкта окремо. Третій спосіб, та найбільш поширений, змішаний, полягає у поєднанні перших двох. При даному способі «централізоване регулювання встановлює основні правила та принципи ведення обліку, які зберігають доступність та корисність фінансової інформації» [2].

Своєрідність відображення бухгалтерських операцій з грошовими коштами готівкової форми полягає в тому, що кожна операція повинна мати відповідне документальне підтвердження. Наприклад: надходження готівки в касу підприємства оформляється прибутковим касовим ордером, а видача – видатковим касовим ордером. Згодом зібрані дані по ордерах заносяться в касову книгу, де відображаються залишки готівки на початок робочого дня, обороти за день, залишки на кінець дня. Як правило, «фактичний залишок обов'язково має співпадати із залишком у касовій книзі. Видані касові ордери записуються в журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів. Дані операції ведуться окремо за надходження грошових коштів, та за їх видатками» [4].

Усі бухгалтерські операції з готівковими коштами, тобто надходження, видатки залишки готівки на балансі підприємства відображаються на рахунку 30 «Готівка». Даний рахунок є активним – за дебетом відображається надходження грошових коштів, за кредитом видатки. Згідно Інструкції наведеної вище рахунок поділяється на такі субрахунки: 301 «Готівка в національній валюті», 302 «Готівка в іноземній валюті». На досліджуваному підприємстві, як правило, більш активно, а точніше переважно, використовується рахунок 301 «Готівка в національній валюті», оскільки основними готівковими операціями є виплата заробітної плати. Коротку інформацію можна переглянути, сформувавши звіт «Обороти рахунку 301» (Додаток А).

Безготівкові розрахунки, як правило, здійснюються за допомогою платіжних програм, сайтів, клієнт-банків різних банківських установ. Проведення

платежів на поточних рахунках в банку організації підтверджуються платіжними дорученнями, які створює та відправляє бухгалтер організації. Дане платіжне доручення підписується ключами, завіряється в банку на коректність заповнення даних, і тоді банк проводить платіж. Підставою для формування бухгалтерського проведення є банківська виписка по поточному рахунку в банку.

Безготівкові розрахунки здійснюються лише з підтвердженими розрахунковими документами у електронному вигляді, рідше у паперовому. Такий порядок здійснюється відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» [29].

Згідно постанови НБУ «Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні» № 162 від 28 грудня 2018 року» [35], який вступив в дію з 5 серпня 2019 року, українські банки створили рахунки відповідно до світових вимог IBAN (InternationalBankAccountNumber). Дані рахунки є особливими, оскільки вони є кращими для ідентифікації клієнта. Проте, рахунок в форматі IBAN не змінює номер власного рахунку користувача банківськими послугами, а лише надає додаткову інформацію.

«Рахунок містить в собі 29 символів та має наступне тлумачення:

- 1) 2 символи – код країни (UA – Україна);
- 2) 2 символи – контрольний числовий код, який розраховується за спеціальним алгоритмом та слугує для унеможливлення помилок введення номерів;
- 3) 6 символів – числовий код банку МФО;
- 4) 5 символів – нулі, як доповнюють рахунок до 29 символів;
- 5) 14 символів – номер рахунку (те, що було раніше)» [5].

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» відкрито рахунки в декількох банках. Приклад реквізитів рахунків в національній та іноземній валютах можна переглянути у Додатку Б та В.

Операції в безготівковій формі – це, як правило, швидкі та оперативні дії. Проте, іноді трапляються ситуації, коли платіж може оброблятися довше. Інколи проведення платежу може тривати до трьох банківських днів. Якщо

причиною довгої обробки платіжки є помилка у внесених реквізитах, то кошти повертаються на рахунок відправника протягом трьох робочих банківських днів.

Операції з валютою потребують більшого контролю та уваги. Для оперативного зарахування валютних грошових коштів на поточний рахунок в іноземній валюті підприємству необхідно надати усі документи, згідно яких поступили кошти – це рахунок на оплату, договір підписаний контрагентами із двох сторін, також підписана додаткова угода, якщо така є, та лист про уточнення (сума валюти, дата надходження, вказати за що здійснюється оплата та згідно яких документів).

Після зарахування грошових коштів на основний валютний рахунок, для здійснення господарської діяльності, валюту виставляють на продаж для отримання грошей в національній валюті. Порядок продажу валюти є наступним:

- 1) Формується заява на купівлю/продаж валюти, де вказується вид операції (продаж), сума для продажу. Приклад оформлення заяви на продаж валюти сформовано у Додатку Г.
- 2) Потім здійснюється перерахування коштів з валютного рахунку на рахунок уповноваженого банку.
- 3) Факт про здійснення операції з продажу валюти оформляється документом Купівля/продаж валюти з видом операції продаж.
- 4) Кінцевим етапом здійснення валютних операцій є надходження коштів, отриманих від продажу валюти на поточний рахунок в національній валюті.

Облік грошових коштів на поточних рахунках ведеться за синтетичним рахунком 31 «Рахунки в банках». Цей бухгалтерський рахунок поділяється на такі основні субрахунки: 311 «Поточні рахунки в національній валюті», 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті». Саме такі найпоширеніші операції здійснюються із використання зазначених субрахунків на досліджуваному підприємстві ТОВ «Агрокомпанія «Дружба». Основний рахунок, тобто в національній валюті, використовується для оплати заборгованості перед постачальниками,

сплати податків, виплати заробітної плати, зарахування виручки за реалізовану продукції тощо. Оскільки підприємство займається експортом товарів, то виручка від нерезидентів зараховується на валютний рахунок підприємства. Обороти на валютних рахунках ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» показано у Додатку Д.

Отже, «під час здійснення бухгалтерського обліку грошових коштів до речним є виділити наступні етапи:

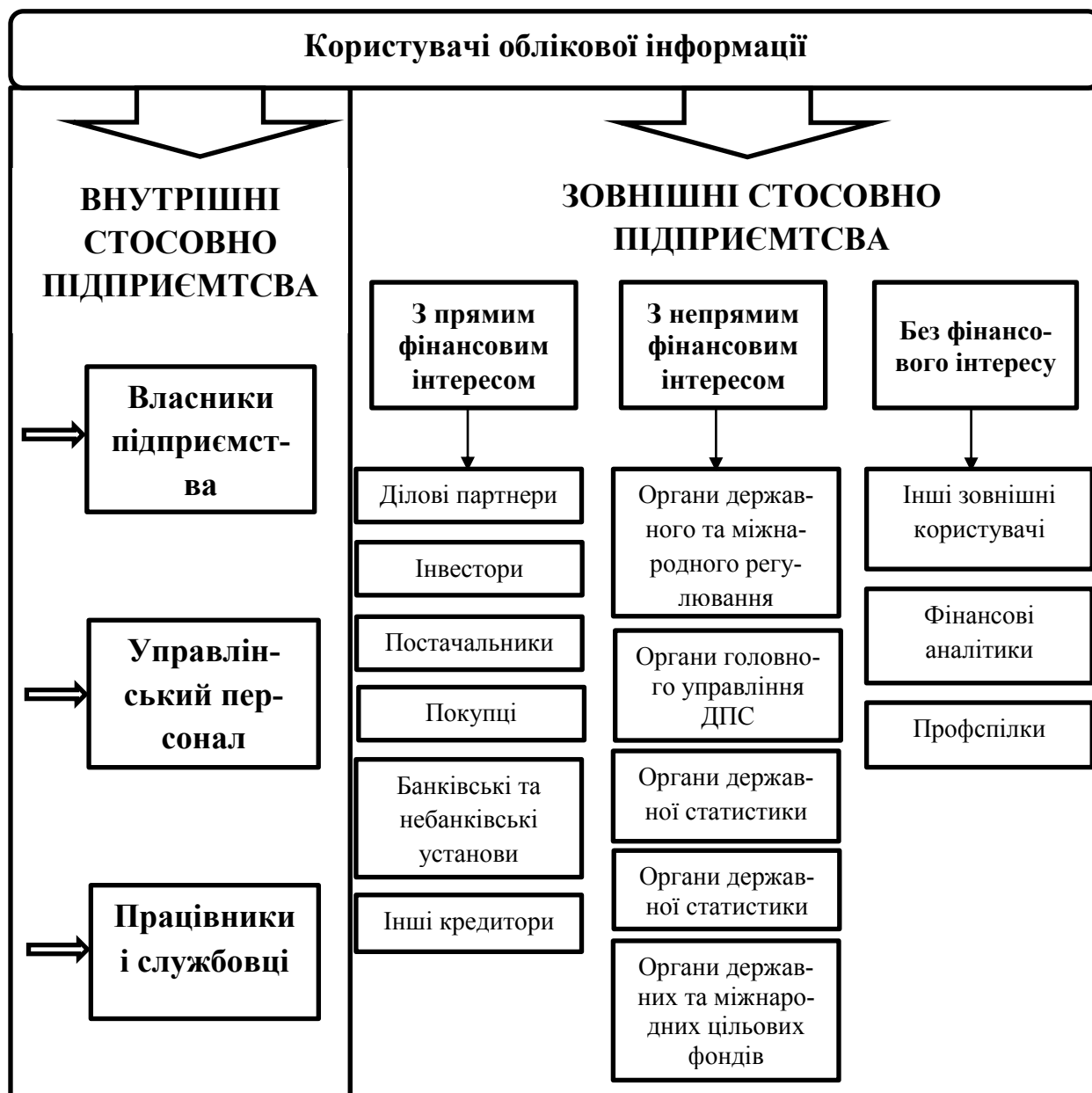
- 1) первинний облік – полягає у оформленні документів (КО-1, КО-2, КО-3, КО-4, КО-5, платіжне доручення, виписка банку);
- 2) поточний облік – аналітичні та синтетичні дані фіксуються в облікових регістрах (Журнал 1 та відомості 1.1, 1.2, 1.3);
- 3) зведений – усі накопичені дані формуються звітність» [2].

2.2. Формування інформації про наявність та рух грошових ресурсів у фінансовій звітності ТОВ «Агрокомпанія «Дружба»

Будь-який суб'єкт господарювання, не залежно від форми власності та господарювання, при здійсненні господарської діяльності вступає в економічні відносини з іншими підприємствами та суб'єктами господарювання. Основними контрагентами, як правило, є: постачальники товарів та матеріалів; суб'єкти господарювання, які надають ряд послуг; державні установи; фінансові установи тощо. Такі взаємозв'язки в результаті формують складну систему грошових відносин та розрахунків.

Коректний бухгалтерський облік на підприємстві забезпечує його безперервну діяльність. Невід'ємною частиною активної роботи є правильне оформлення усіх первинних документів, уся інформація з якої формує дані, які надалі заносяться до звітності підприємства.

Уся інформація, яка формується за час ведення господарської діяльності групується за періодами, та в кінцевому результаті є основою для звітів підприємства. Є різні категорії користувачів облікової інформації. Усіх їх можна розділити за такою схемою (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Класифікація користувачів облікової інформації

Успіх підприємства прямолінійно не залежить від наявності на банківських рахунках та в касі значних залишків грошових коштів. Як правило, успішність полягає у вмінні залучати отримані кошти для розвитку підприємства, вміння так розпоряджатися грошовими коштами, щоб усі вимушені витрати забезпечувати з власних ресурсів, вчасно та у визначених сумах закривати усі планові платежі. Зазвичай, саме гроші виступають початком операційного циклу чи підприємства загалом, які в обліку відображаються як витрати. Грошові

кошти також можна визначати як кінець операційного циклу, що відображається як прибуток (дохід).

Для забезпечення керівництва підприємства необхідною обліковою інформацією про стан розрахунків підприємства, про залишки грошових коштів на балансі підприємства, та про рух грошових коштів доцільно скористатися такими звітами:

- «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» форма № 1;
- «Звіт про рух грошових коштів» форма № 3;
- «Примітки до фінансової звітності» форма № 5.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» «баланс (звіт про фінансовий стан) – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на звітну дату його активи, зобов'язання та власний капітал» [41]. У Балансі, в статті «Гроші та їх еквіваленти» відображаються залишки на початок та на кінець звітного періоду.

У Балансі (Звіті про фінансовий стан) для відображення грошових коштів в готівковій формі, на рахунках в банках, які можуть вільно використовуватись для щоденних операцій, а також гроші в дорозі, електронні гроші та еквіваленти грошових коштів, використовується рядок № 1165 «Гроші та їх еквіваленти» [14]. В даній статі відображають гроші як в національній валюті, так і в іноземній.

Примітки до фінансової звітності – це сукупність показників та пояснень, котрі забезпечують деталізацію та обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація.

«Звіт про рух грошових коштів – це звіт, в якому міститься інформація про надходження та витрати грошових коштів згідно господарських операцій підприємства станом на звітну дату. Даний звіт подається лише у складі річної фінансової звітності. Звіт подають усі суб'єкти господарювання окрім: банків, бюджетних установ, суб'єктів малого підприємства, представництв іноземних підприємств» [19]. У Звіті про рух грошових коштів відображаються усі опера-

ції з грошовими коштами за звітний період в розрізі за трьома видами діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою.

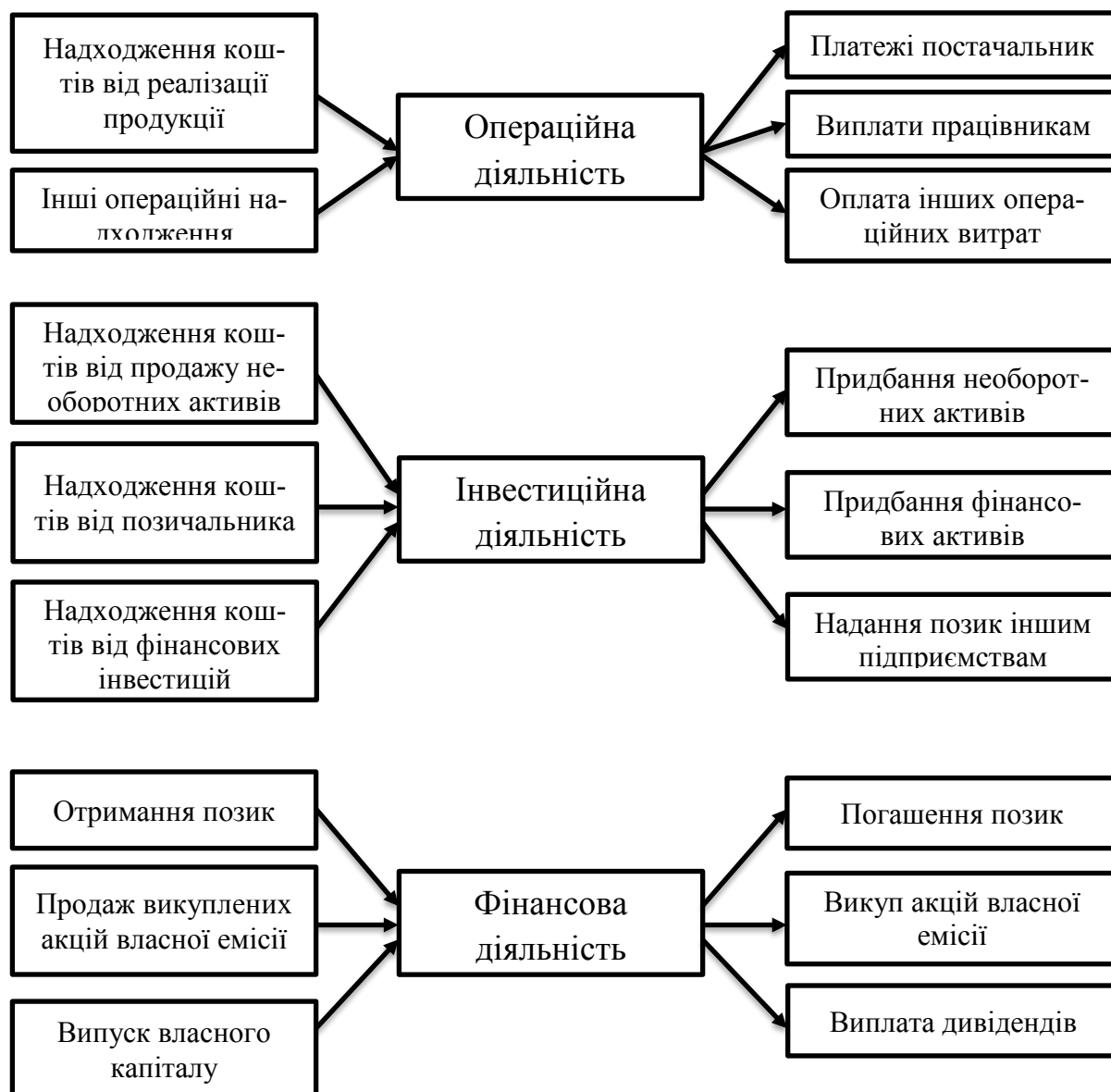
Звіт про рух грошових коштів визначає, наскільки професійно підприємство керує своїми грошовими ресурсами, тобто наскільки вміло використовує їх для погашення своїх боргових зобов'язань та забезпечення своїх операційних витрат.

Даний звіт може виявитись корисним як для внутрішніх користувачів, так і для зовнішніх. Для внутрішніх це безпосередньо відображає фінансовий стан на підприємстві, що допоможе керівникам приймати управлінські рішення, формувати стратегію та план на майбутній звітний період. Для працівників даний звіт може відобразити результати їхньої роботи за звітний період, та зробити висновки, чи потрібно продовжувати в такому ж темпі, чи варто переглянути та внести деякі зміни в їхню діяльність.

Для зовнішніх користувачів даний звіт може допомогти зробити загальну оцінку підприємства. Наприклад: «інвестори можуть оцінити, наскільки ефективно працює підприємство, звідки відбувається основне надходження коштів та куди вони переважно витрачаються. Саме це допоможе визначити, яка фінансова ситуація на підприємстві, та чи вартує подальшого перегляду для інвестування своїх активів. Із зовнішніх користувачів Звіт про рух грошових коштів, також, може виявити інтерес у кредиторів, оскільки це дасть визначити, чи достатньо коштів для здійснення операційних витрат підприємства та погашення боргових зобов'язань» [61].

Як було зазначено вище, Звіт про рух грошових коштів формує дані від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Грошові потоки за видами діяльності подано на рисунку 2.2.

В даному документі розкривається вся інформація, яка в майбутньому використовується для ведення активної діяльності на фірмі та прийняття управлінських рішень. За своєю формою та способом складання даний звіт є чи не найскладнішим з усієї фінансової звітності підприємства.

Рис. 2.2. Класифікація грошових потоків за видами діяльності

На нашу думку, саме форму № 3 «Звіт про рух грошових коштів» можна вважати найважливішим документом для оцінювання ситуації на підприємстві в розділі грошових коштів, оскільки лише він містить в собі інформацію виключно про наявність та рух грошових коштів. Варто заважити, що у даному виді фінансової звітності не відображаються внутрішні переміщення грошових коштів – рух грошей із каси на банківські рахунки та навпаки, перекази між різними рахунками організації.

Звіт про рух грошових коштів може складатися за прямим чи непрямим методом. За яким методом складати звіт – кожне підприємство обирає самостійно, але даний вибір варто вказати у наказі про облікову політику. Отож, розглянемо детальніше кожен із способів.

Основна ідея прямого методу полягає в тому, що рух коштів обраховується як різниця між надходженнями та витратами грошових коштів. Такі обрахунки здійснюються в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності окремо. При складанні Звіту про рух грошових коштів за прямим методом використовуються дані із реєстрів бухгалтерського обліку по дебетових та кредитових оборотах наступних рахунків: 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті», 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті», 335 «Електронні гроші номіновані в національній валюті». Отже, «формування Звіту про рух грошових коштів за прямий метод базується на такій формулі: надходження – витрати = чистий рух грошових коштів» [10]. Якщо число має від'ємне значення, то у формі звіт воно позначається у дужках.

Непрямий метод полягає в тому, що сперш вказується сума чистого прибутку (збитку), яка згодом коригується до величини чистої зміни грошових коштів через усунення впливу негрошових операцій. При використанні непрямого методу використовуються готові показники з таких звітів «Баланс» та «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Це облегшує роботу, оскільки потрібно заповнювати декілька рядків. Загалом, чистий рух грошових коштів за непрямим методом можна відобразити за такою формулою: «чистий прибуток + амортизація -/+ прибуток (збиток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій +/- зміни залишків дебіторської та кредиторської заборгованостей, запасів, забезпечень. Важливим моментом є те, що непрямий метод можна застосовувати лише до операційної діяльності. При використанні непрямого методу чистий рух грошових коштів від інвестиційної та фінансової діяльності заповнюється за прямим методом» [10]. Таким чином можна зробити висновок, що не важливо, чи за прямим, чи за непрямим методом, рух грошових

коштів за інвестиційною та фінансовою діяльностями буде містити аналогічну інформацію.

Отже, даний звіт є джерелом інформації про наявність і рух грошових коштів та їх еквівалентів за звітний період. Він є корисним як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів. Для внутрішніх – допоможе краще зрозуміти результати діяльності, а також допоможе у прийнятті правильних управлінських рішень. Для зовнішніх користувачів – даний звіт відкриває інформацію, яка, наприклад, допоможе вирішити, чи варто вкладати інвестиції в дане підприємство.

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» облік грошових потоків ведуть два бухгалтеря: один – безготівкові розрахунки в національній та іноземній валюті, другий – готівкові розрахунки. Саме ці працівники несуть відповідальність за усі сформовані документи та за усі операції, де відбувається рух грошових коштів. Обов'язки із формування фінансової звітності та відображення усіх операцій покладаються на головного бухгалтера. Дане підприємство відноситься до категорії малих підприємств, тому не формує у звітності Звіт про рух грошових коштів. Фінансова звітність ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» за три квартали 2022 р. подана у додатку Е.

2.3. Шляхи удосконалення обліку операцій з грошовими коштами

На сьогодні тенденція до автоматизування усіх процесів в людському житті є звичним, та навіть бажаним, явищем. Інформаційно-комп'ютерні технології, як правило, створені щоб полегшити людині життя. Використання новітніх технологій заключається в наступному: застосування комп'ютерної техніки та інших гаджетів, організація робочого процесу за допомогою мережевих комунікацій, використання сучасних робочих програм, виконання певних завдань за допомогою штучного інтелекту. Сучасний світ відкриває безліч можливостей та варіантів для того, щоб зменшити використання людського ресурсу. Багато

завдань можна виконувати, лише контролюючи процес, що в свою чергу дає можливість для виконання інших поставлених цілей.

Як і в усіх сферах, в облікових процесах будь-які нововведення створені для пришвидшення та полегшення роботи бухгалтера. Таким чином, удосконалюється організація бухгалтерського обліку на підприємстві. Такі умови праці надихають на кращу роботу. Також, належне інформаційно-технологічне забезпечення дає змогу керівникам здійснювати чіткий контроль за обліковими процесами на підприємстві. Що стосується безпосередньо обліку грошових коштів, то цифрові технології є невід'ємною частиною організації даного розділу бухгалтерії.

Орієнтовно, «в кінці 80-х років стали доступними бухгалтерські програми та платіжні системи для юридичних осіб в Україні» [52]. До того часу бухгалтерський облік на підприємствах мав дещо застарілу форму та проводився наступним чином: усі бухгалтерські операції записувалось лише в письмовому вигляді, усі документи заповнювались вручну, а також окремо здійснювались обрахунки. Такий спосіб ведення обліку не завжди забезпечував на підприємстві оперативний документообіг. Важливим фактором є те, що усі грошові операції здійснювались лише в готівковій формі, оскільки рахунки в банках не були доступними до використання, що могло займати значно більше часу, ніж хотілось би.

Таким чином, можна зробити висновки, що облік на той час мав ряд недоліків, проте, в мовах сьогоднішнього дня, з використанням усіх доступних технологічних досягнень, майже усі вище перераховані недоліки усунені. Облік грошових коштів в умовах сьогодення став більш оперативнішим та комфортнішим для повсякденного використання. Порівняння колишніх недоліків та сьогоднішніх переваг сформовано у таблиці 2.1.

Отже, в умовах сьогодення бухгалтерський облік є повністю автоматизованим. Однією із найпопулярніших програм була «1С:Бухгалтерія». Дана програма розроблена в Росії, тому зараз вона заборонена та недоступна. На змі-

ну їй на ринку з'явився новий продукт – «BAS Бухгалтерія». Ця програма дозволяє автоматизувати усі бухгалтерські процеси та операції.

Таблиця 2.1

Недоліки та переваги обліку грошових коштів

<i>Недоліки раніше</i>	<i>Результат сьогодні</i>
1. заповнення усіх бухгалтерських документів займало вдосталь часу та зростала ймовірність помилок у заповнених документах;	1. заповнення документів здійснюється в спеціалізованих бухгалтерських програмах, де більшість даних заповнюються автоматично, том ймовірність помилок значно нижча;
2. виплата заробітної плати здійснювалась лише готівкою через касу;	2. виплата заробітної плати, в основному, здійснюється в безготівковій формі, що зменшує ймовірність крадіжки, проте готівкові розрахунки ще досі присутні сьогодні;
3. слабкий контроль за обліковими процесами;	3. в умовах автоматизації керівники мають більш оперативний доступ до облікової інформації для здійснення контролю;
4. не було доступу до швидких грошових розрахунків з контрагентами;	4. за допомогою безготівкових способів оплати розрахунки з контрагентами можна здійснювати в один клік;
5. відсутній доступу до оперативної інформації про залишки грошових коштів, та про їх рух.	5. у бухгалтерських програмах можна легко та швидко перевірити залишки грошових коштів.

Оскільки більшість розрахунків з контрагентами відбуваються в безготівковій формі, то важливу роль відіграють платіжні системи, за допомогою яких здійснюються перекази грошових коштів. Кожне підприємство самостійно обирає банк, де бажає відкрити свій поточний рахунок та проводити грошові перекази. Проте, не важливо, у якому банку буде відкрито рахунок, сьогодні кожна банківська установа може запропонувати свій Клієнт-Банк. Дана програма дає можливість здійснювати контроль за своїми поточними рахунками, та проводити платіжні документи з комп'ютерної техніки розміщеної будь-де.

«Кожен банк може розробляти свою програму Клієнт-Банк самостійно, або ж придбати уже готовий продукт в товариства, який має права на неї. Якщо програма придбана – то її можна пристосувати до особливостей банку та автоматизувати до власної банківської системи» [52].

Будь-який Клієнт-Банк надає користувачам такі можливості:

- проводити моніторинг грошових коштів на рахунках, підписувати вихідні платежі, та перевіряти вхідні документи, від кого здійснювалась оплата, за яку продукцію тощо (це може пришвидшити відвантаження товару покупцям за фактом оплати);
- отримувати виписки за обраним рахунком за бажаний період;
- контролювати офіційні курси іноземних валют даного банку;
- одержувати від банку повідомлення про зміни в обслуговуванні рахунку, новини щодо банківських переказів, інформацію про банківські кредити та депозити;
- зберігати інформацію про контрагентів, яким раніше переказували кошти, в майбутньому це допоможе пришвидшити процес, оскільки не потрібно вводити всі реквізити знову.

Отже, вправно налаштований та автоматизований Клієнт-Банк допомагає повноваженій особі (а саме бухгалтеру) досить швидко, не покидаючи робочого місця та не витрачаючи час на поїздки до банку, проводити розрахунки з контрагентами, забезпечує оперативне проведення платежів, надає можливість здійснювати розрахунки із контрагентами, як резидентами, так і не резидентами. Таким чином, підприємства можуть вести господарську діяльність із будь-якими покупцями та постачальниками.

У сучасних умовах багато постачальників реалізують свою продукцію в інші країни. В такому випадку увесь документообіг та спілкування здебільшого здійснюється в онлайн режимі. В таких випадках грошові перекази відбуваються по системі Клієнт-Банк. З цього можна зробити висновки, що дана програма забезпечує платежі як у національній валюті, так і в іноземній. Тобто, програма Клієнт-Банк надає послуги по: надходженню та зарахуванню іноземної валюти, продаж валюти, та зарахування гривневого еквіваленту від продажу іноземної валюти.

Важливим моментом у вдосконаленні обліку грошових коштів є взаємодія системи Клієнт-Банк із програмою BAS-Бухгалтерія. На сьогодні, таку можливість надають системи значної кількості банківських установ. Іноді можли-

вість вивантаження в деяких банках дозволяє здійснювали лише імпорт документів із системи Клієнт-Банк.

Взаємозв'язок Е-банку із бухгалтерською програмою полягає у можливості викачуванні вхідних та вихідних платіжних доручень, тобто: експорт платіжних доручень у систему Клієнт-Банк із бухгалтерської програми, та імпорт банківських виписок в програму BAS Бухгалтерія із системи Е-банк.

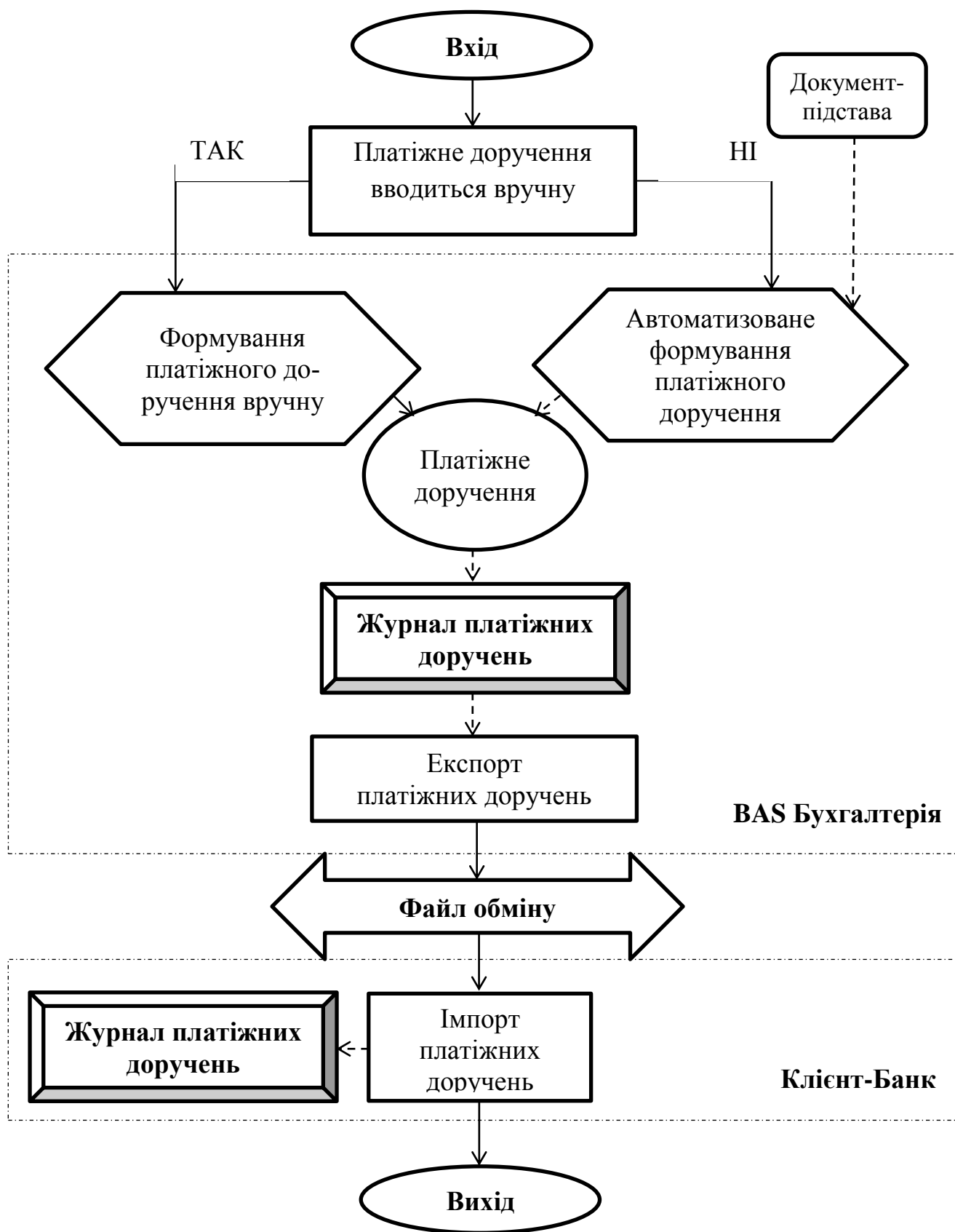
1. Експорт платіжних доручень у систему Клієнт-Банк включає наступні дії:

- 1.1. Формування платіжного доручення в BAS-Бухгалтерія. В списку платіжних доручень будь-яке новостворене доручення відображається автоматично за кожним поточним банківським рахунком окремо.
- 1.2. Експорт платіжного доручення у зовнішній файл. Сформовані та обрані платіжні доручення експортуються у зовнішній файл у швидше обраному форматі.
- 1.3. Сформований файл, за обраним форматом відправляється в систему Клієнт-Банк.
- 1.4. Через програм Клієнт-Банк усі експортовані платіжні доручення відправляються до банку. Для подальшої обробки документи необхідно підписати електронним підписом відповідальних осіб відправити на подальшу обробку в банк через систему Е-банк.

Отже, сформовані та обрані платіжні доручення за прописаним алгоритмом можна відправити в систем Клієнт-Банк. Важливо зауважити, що жодна за перерахованих дій не формує кореспонденцію рахунків бухгалтерського обліку (рис. 2.3).

2. Імпорт банківських виписок із системи Клієнт-Банк в бухгалтерську програму здійснюється так:

- 2.1. Вивантаження виписки. Здійснюючи порядок експорту виписки, користувач вивантажує файл виписок банку через буфер обміну за обраний період із системи Клієнт-Банк за вказаним форматом.
- 2.2. Завантаження виписки в програму BAS Бухгалтерія. Імпорт отриманого файлу через функцію Додаткові обробки.

Рис. 2.3. Схема експорт платіжних доручень в систему Клієнт-Банк

Усі вивантажені документи відображаються у Реєстр банківських виписок.

2.3. Коригування та проведення кожного документа (якщо це не налаштовано автоматично). Зміни в документах можуть вноситись у наступних розділах: договір з контрагентом, ставка ПДВ, стаття руху грошових коштів.

Отже, таким чином можна вивантажити банківські виписки з системи Е-банк у бухгалтерську програму. Важливо те, що вже проведена банківська виписка у BAS-Бухгалтерії формує бухгалтерське проведення.

Для використання грошових коштів, підприємство повинно забезпечувати достатні надходження грошової маси. В бухгалтерських програма, наприклад BAS Бухгалтерія, надходження грошових коштів може відображатися наступними документами: Прибутковий касовий ордер (ПКО) – якщо надходження відбуваються в готівковій формі; Платіжне доручення вхідне – якщо надходження грошей відбувається на рахунки в банках.

Оскільки всім відомо, що грошові кошти підприємство може отримати як виручку від реалізації товарів (послуг), то відповідно, в програмі документи надходження коштів можна формувати на основі документа «Реалізація товарів та послуг». Вид операції у таких сформованих документів буде «Оплата від покупця».

Надходження грошових коштів, також, може бути повернення зайво перерахованих коштів постачальникам. В такому випадку формується документ Платіжне доручення вхідне із видом операції «Повернення від постачальника». Даний документ можна створити на підставі «Замовлення постачальнику».

Поширеною операцією надходження грошових коштів в касу підприємства є зняття грошових коштів з рахунків в банку. Така операція відображається документом ПКО з видом операції «Одержання готівки в банку». Таким чином, в самому документі вказується рахунок, із якого було перераховано кошти в касу. Тобто, проведення ПКО забезпечує зменшення грошових коштів по обраному рахунку, що свою чергу виключає створення документа Платіжне доручення вихідне. Зрідка використовуються ПКО чи Платіжне доручення вхідне із

видом операції «Інші надходження». Такий документ може бути сформований у випадку, наприклад, надходження поворотної фінансової допомоги.

Списання грошових коштів в бухгалтерській програмі відображається такими документами: Видатковий касовий ордер (ВКО) – якщо це готівка; та Платіжне доручення вихідне – якщо списуються кошти з рахунків в банку. Найпоширенішим видом операції із списання коштів є «Оплата постачальнику». Також, в робочому процесі може використовуватись такий вид операції, як «Повернення покупцю». Під час створення таких документів, потрібно бути уважним та чітко вказати договір контрагентам, ставку ПДВ, та рознести статтю руху грошових коштів відповідно як визначено на підприємстві.

У безготівкових розрахунків поширеним є використання вид операції «Перерахування податків/внесків по заробітній платі» та власне «Перерахування заробітної плати». Формувати останній документ можна на основі відомості до виплати заробітної плати. Із документа «Нарахування заробітної плати» можна зробити перерахування податків та внесків.

Загалом всю інформацію про надходження та витрати грошових коштів на рахунках в банках можна переглянути у розділі «Звіти», у пункті «Оборотно-сальдова відомість по рахунку» з вказаним рахунком 311 «Рахунки в банках». Даний звіт можна формувати групуванням у банківських рахунках та в групування по статтях руху грошових коштів.

Також операції за обраний період можна переглянути у звіті «Аналіз руху грошових коштів на поточному рахунку» (табл. 2.2).

Оформлення касових документів в електронному варіанті дещо відрізняється від звичного на папері. Формування ВКО чи ПКО в бухгалтерських програмах полегшує роботу бухгалтера, оскільки частина даних, введених в налаштуваннях організації, в довідниках, в інформації про постачальників/покупців чи інших фізичних осіб, заповнюються самостійно. Відповідно, формування касової книги не вимагає внесення даних вручну, усі суми підтягуються із введених касових документів.

Таблиця 2.2

Аналіз рахунку 311 ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» за 9 місяців 2022 р.

<i>Кор. Рахунок</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
Початкове сальдо	3 680 283,54	
23		59 718,60
30		2 717 564,40
31	13 330 504,57	13 330 504,57
33	120 952 856,27	129 891,27
36	59 351 293,14	
37	171 292,56	187 057 020,18
44		1 870 000,00
60	36 971 500,00	7 577 938,87
63		48 499 655,48
64		5 191 869,46
65		1 922 994,64
66		3 781 585,42
68	44 521 949,13	4 947 949,34
73	85 972,19	
74	57 174,91	
92		749 269,43
93		9 105,30
94		170,00
95		452 585,25
Оборот	275 442 542,77	278 297 822,21
Кінцеве сальдо	825 004,10	

*-дані взято із досліджуваного підприємства

Усі видаткові та прибуткові касові ордери повинні бути сформовані на підставі підтверджуючих документів. Створений документ, із усіма заповненими реквізитами роздруковується та надається для підпису керівник підприємства, головному бухгалтеру, касиру, який отримав чи видав коти, та безпосередньо людина, яка отримала кошти. Такі документи як ВКО та ПКО, після проведення їх системі BAS Бухгалтерія формують кореспонденцію рахунків в Журналі бухгалтерських проведення. Схема обліку касових документів подана на рисунку 2.4.

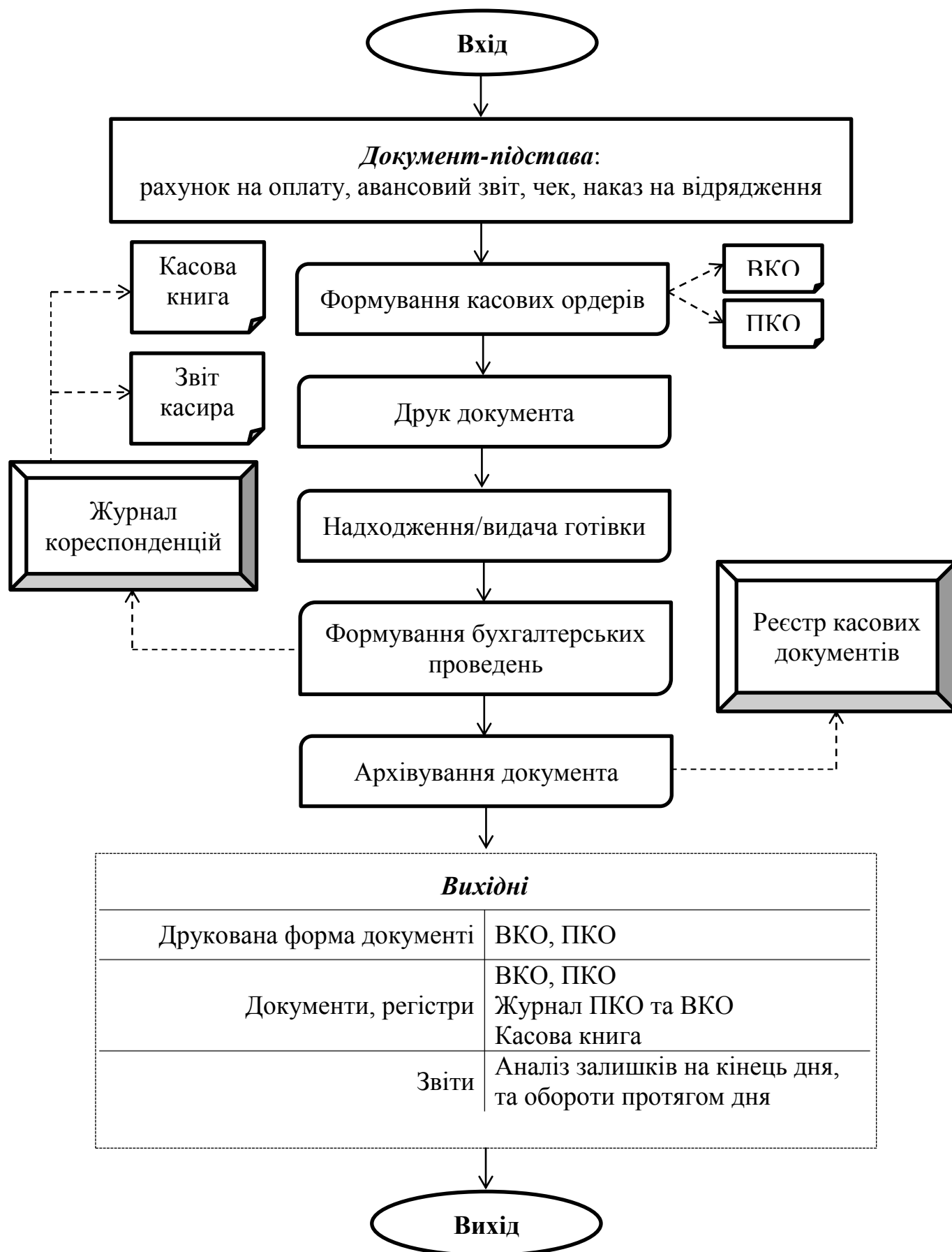

Рис. 2.4. Схема обліку касових документів

На деяких підприємствах, можуть бути наявні декілька відділень кас, тобто кожен підрозділ має свою касу. У такому випадку, для точного визначення документів у касовій книзі, бухгалтерській програмі потрібно зробити поділ по субрахунках до синтетичного рахунку 30 «Готівка». Невід'ємною частиною затвердження усіх касових налаштувань є визначення «Ліміт каси на кінець робочого дня». Визначений ліміт може відрізнятись у різних підрозділах: наприклад у центральному ліміт каси вищий, аніж у другорядному підрозділі.

В електронних бухгалтерських програмах касова книга формується швидко, та в будь-яку хвилину може надати користувачам облікової інформації стан грошових коштів на підприємстві. Також електронне середовище надає можливість друк касової книги кожної з двох частин: Вкладний аркуш касової книги, та Звіт касира.

Як правило, більш автоматизований облік грошових коштів допоможе скоротити час на формування та обрахунок усіх грошових документів, підвищить контроль над порядком здійснення усіх операцій з грошовими коштами, забезпечить оперативною інформацією про залишки та рух грошових коштів в умовах реального часу.

Висновки до розділу II

1. Отже, на досліджуваному підприємстві ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» усі співробітники, а власне працівники бухгалтерії, виконують свою роботу згідно принципів бухгалтерського обліку. Загалом облік на підприємстві ведеться відповідно до усіх стандартів бухгалтерського обліку, використовується стандартний план рахунків бухгалтерського обліку та інструкція до нього. Підприємство додатково, враховуючи свої потреби, створило субрахунки до основних синтетичних рахунків. Від 2020 року підприємство використовує при введенні розрахунків міжнародний номер банківського рахунку IBAN.

2. Основним фінансовим звітом про рух та наявність грошових коштів на кінець звітного періоду є «Звіт про рух грошових коштів». Даний звіт пода-

ють у складі річної звітності всі суб'єкти господарювання окрім банків, бюджетних установ, суб'єктів малого підприємництва, представників іноземних суб'єктів господарської діяльності. Досліджуване підприємство відноситься до групи суб'єктів малого підприємства, тому до річної фінансової звітності Звіт про рух грошових коштів не додається.

3. Автоматизація бухгалтерського обліку загалом відіграє важливу роль у вдосконаленні обліку грошових коштів. Електронне середовище для робочого процесу – це швидкість дій, оперативність обробки даних, точність розрахунків тощо. Для обліку грошових коштів важливо налаштувати зв'язок між бухгалтерською програмою та системою Клієнт-Банк. Це зменшує використання часу на формування платежів.

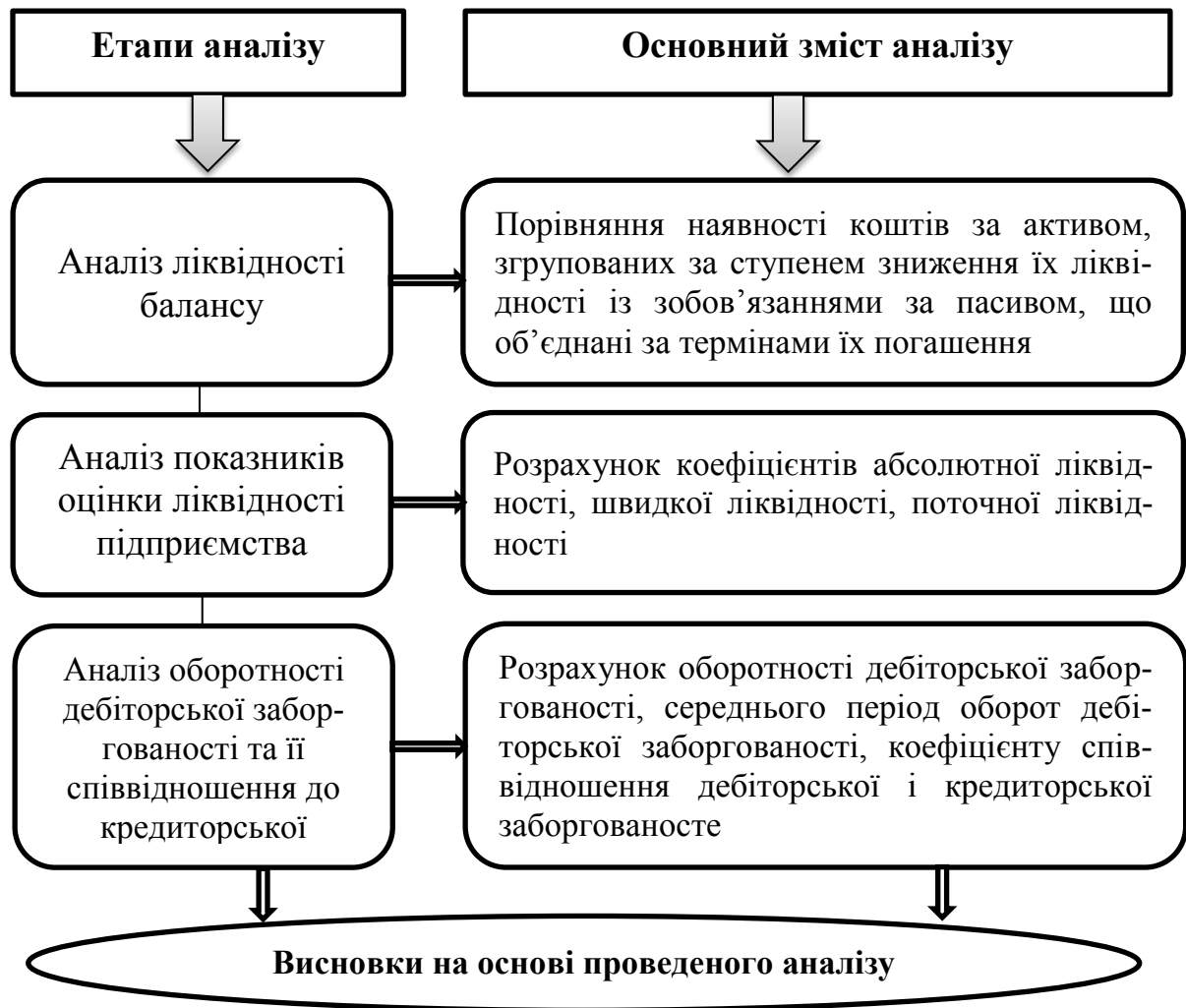
РОЗДІЛ III

АНАЛІЗ І АУДИТ ВИТРАЧАННЯ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Завдання та методика аналізу витрачання грошових ресурсів підприємства

В умовах сьогодення будь-яке свідоме керівництво підприємства прагне покращити фінансовий стан свого бізнесу. Із врахуванням подій, які склалися в нашій країні цього року, такі дії здійснювати вкрай важко. Проте, на нашу думку, саме процес управління грошовими операціями на підприємстві є вагомим інструментом у стабілізації його функціонування. Грошові кошти, як правило, є матеріальним забезпеченням виробництва та результативним використанням ресурсів. Виходячи із цього, важливо зауважити, що для істинного та чіткого планування і контролю за грошовими операціями, насамперед попередньо потрібно провести аналіз грошових потоків. Даний аналіз відіграє важливу роль, оскільки без нього на підприємстві не буде відбуватися планування обсягів та усіх поставлених цілей.

«Аналіз грошових коштів полягає у поєднанні декількох факторів: методи формування та обробки даних про грошові кошти; оцінка стану; тенденція розвитку; визначення резервів покращення рівня використання грошових коштів» [57]. Для кращого сприйняття інформації розглянемо звіт на прикладі сільськогосподарського підприємства ТОВ «Агрокомпанія «Дружба». «Поступовий аналіз надає користувачам інформацію, яка надалі допомагає керівництву та працівникам зробити оцінку діяльності в минулому періоді, визначити стан в теперішньому часі, а також забезпечити усіма необхідними даними, які допоможуть краще спрогнозувати та спланувати грошові потоки у майбутньому» [60]. Етапи, за якими було здійснено аналіз грошових потоків на досліджуваному підприємстві, відображено на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Основні етапи проведення аналізу грошових потоків підприємства

«Вагомим показником фінансового стану підприємства є його платоспроможність, тобто те, наскільки своєчасно підприємство може погасити усі свої зобов'язання. Даний показник визначається ліквідністю балансу, що у свою чергу характеризується порівнянням наявних коштів, відображених у активі та сформованих за ступенем зменшення їх ліквідності, із зобов'язаннями, сформованими за термінами їх погашення» [11].

Отже, розглянемо перший етап аналізу – аналіз ліквідності балансу.

Для зрозумілішого та детальнішого аналізу проведено порівняння показників 2020 та 2021 рр. на основі фінансової звітності за 2021 рік. Результати оформлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз ліквідності баланс ТОВ «Агрокомпанія «Дружба», тис. грн

<i>Ранжування активів балансу</i>	<i>Кінець 2020 р.</i>	<i>Кінець 2021 р.</i>	<i>Ранжування пасивів балансу</i>	<i>Кінець 2020 р.</i>	<i>Кінець 2021 р.</i>
Високоліквідні активи, А1 (1160, 1165)	504,5	3 869,4	Найтерміновіші зобов'язання, П1 (1610, 1615, 1620, 1621, 1625, 1630, 1690)	38 347,60	26 846,70
Швидколіквідні актив, А2 (1125, 1135, 1136, 1155)	25 017,50	20 944,20	Короткострокові пасиви, П2 (1600)	30 464,00	39 206,40
Повільноліквідні активи, А3 (1100, 1110, 1170, 1190)	105 403,50	141 150,50	Довгострокові пасиви, П3 (1595)	-	-
Важколіквідні активи, А2 (1095, 1200)	34 927,30	116 604,4	Постійні пасиви, П4 (1495, 1700)	97 041,20	216 515,40
<i>Баланс</i>	<i>165 852,80</i>	<i>282 568,50</i>	<i>Баланс</i>	<i>165 852,80</i>	<i>282 568,50</i>

*- розраховано за даними бухгалтерського балансу досліджуваного підприємства

«Для формулювання ліквідності підприємства потрібно прирівняти показники активів і зобов'язань відповідно за групами. Ліквідний баланс є тоді, коли виконуються наступні нерівності:

$$A 1 \geq П 1;$$

$$A 2 \geq П 2;$$

$$A 3 \geq П 3;$$

$$A 4 \leq П 4»[27].$$

За даними ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» станом на кінець 2021 року отримуємо наступні результати:

$$A 1 = 3 869,40 \leq П 1 = 26 846,70;$$

$$A 2 = 20 944,20 \leq П 2 = 39 206,40;$$

$$A 3 = 141 150,50 \geq П 3 = 0,00:$$

$$A 4 = 116 604,40 \leq П 4 = 216 515,40.$$

Отже, відштовхуючись від проведеного аналізу можна зробити висновок, що баланс підприємства є наполовину ліквідним, оскільки правильно виконуються лише третя та четверта нерівності.

Наступний етап проведення аналізу грошових потоків – аналіз показників оцінки ліквідності підприємства. «Результати даного етапу можна отримати, розрахувавши наступні фінансові показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності» [27]. Розрахунки ліквідності ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» подано у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Показники ліквідності ТОВ «Агрокомпанія «Дружба»

Показники	Формула для розрахунку	2020 р.	2021 р.	Відхилення	Нормальні обмеження
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_a = A1 / (П1 + П2)$	0,007	0,059	0,052	$\geq 0,5$
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{п} = OA / (П1 + П2)$	1,903	2,513	0,610	≥ 2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шв} = (OA - З) / ПЗ$	0,382	0,586	0,204	$\geq 0,5$

*- розраховано за даними бухгалтерського балансу досліджуваного підприємства

OA – сума оборотних активів

З – запаси підприємства

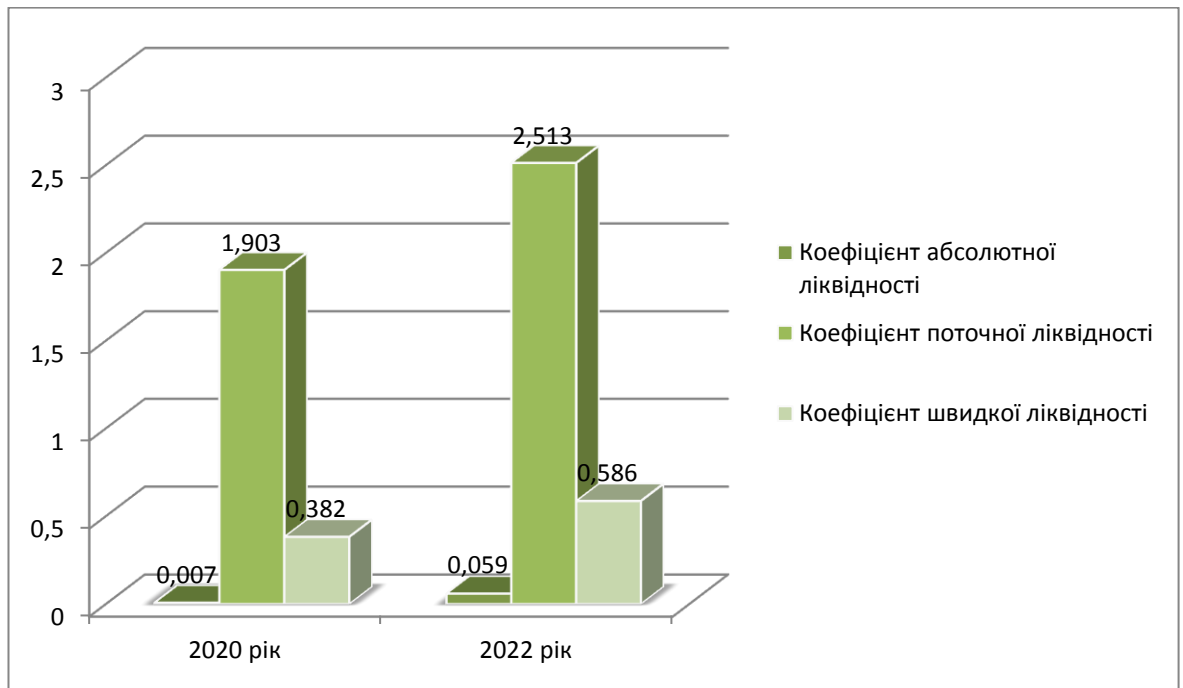
ПЗ – поточні зобов'язання підприємства

Отже, провівши аналіз показників можна зробити наступні висновки:

- 1) Показник абсолютної ліквідності у 2021 році зріс на 0,052 у порівнянні з 2020 роком, проте даний показник однаково залишається нижчим норми. У такому випадку, підприємство може залучити кредитні кошти, або ж реалізувати частину менш потрібних активів, щоб збільшити суму найбільш ліквідних активів.
- 2) Коефіцієнт поточної ліквідності у звітному періоді, у порівнянні із попереднім, зріс на 0,610. Показник 2,513 станом на кінець 2021 року можна вважати позитивним, отже підприємство є платоспроможним.

3) Показник швидкої ліквідності 2021 році досягнув нормального рівня, оскільки зріс на 0,204 у порівнянні з 2020 роком. Це говорить про те, що підприємство може погашати свої короткострокові зобов'язання з використання високоліквідних активів.

Для кращого сприйняття інформації про динаміку показників ліквідності сформовано діаграму (рис. 3.2).

**Рис. 3.2. Динаміка показників ліквідності за 2020 – 2021 роки
ТОВ «Агрокомпанія «Дружба»**

Наступний етап аналізу грошових потоків – це аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською заборгованістю. «Під час проведення розрахунків важливо вивчати динаміку дебіторської заборгованості, а також порівняння із кредиторською, щоб контролювати рівень дебіторської заборгованості» [60]. Розрахунки даного аналізу проведені на основі даних ТОВ «Агрокомпанія «Дружба», та для кращого сприйняття сформовані у таблиці (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Коефіцієнти оборотності дебіторської заборгованості
та її співвідношення із кредиторською заборгованістю**

<i>Показники</i>	<i>Формула для обрахунку</i>	<i>2020 рік</i>	<i>2021 рік</i>	<i>Відхилення</i>
Оборотність дебіторської заборгованості	$\text{Кодз} = \text{Вр} / \text{ДЗ}$	13,535	7,713	-5,822
Середній період обороту дебіторської заборгованості в днях	$\text{Подз} = (\text{ДЗ} \times 360) / \text{Вр}$	26,597	46,672	20,075
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	$\text{КДК} = \text{ДЗ} / \text{КЗ}$	0,652	0,780	0,128

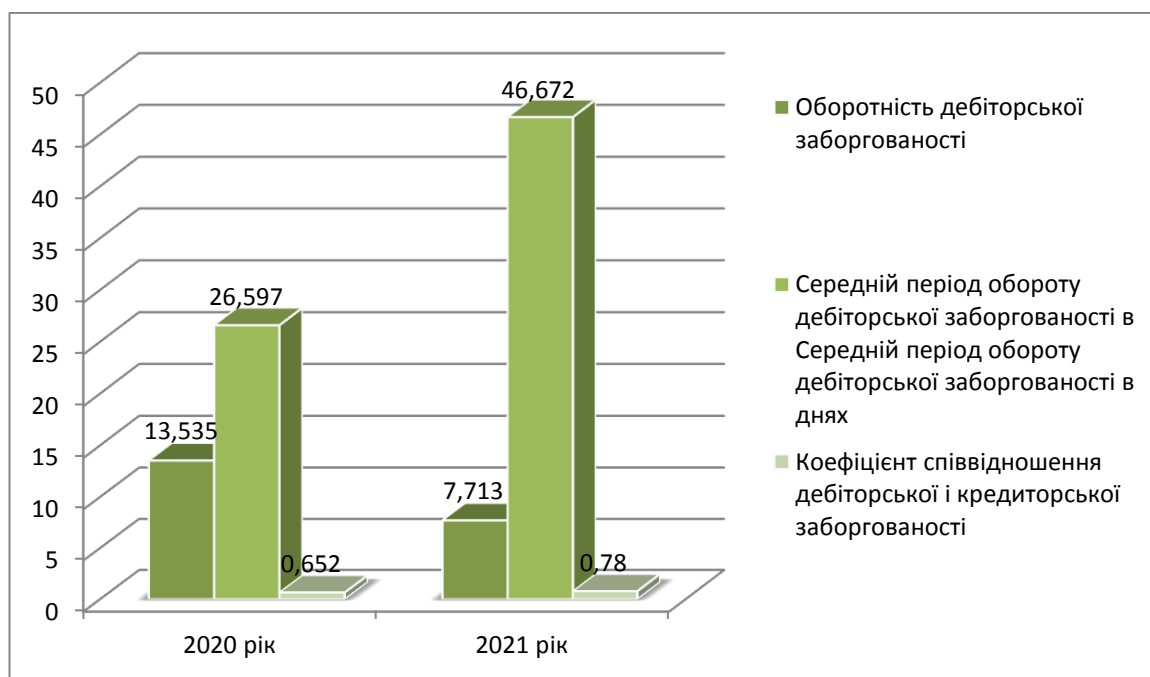
*- розраховано за даними бухгалтерського балансу досліджуваного підприємства

Вр – виручка від реалізації продукції

ДЗ – сума поточної дебіторської заборгованості всіх видів

КЗ – сума кредиторської заборгованості всіх видів

Динаміка досліджуваних показників подана на рисунку 3.4.

Рис. 3.4. Динаміка оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською заборгованістю

Отже, після проведеного аналізу можна зробити висновки, що оборотність дебіторської заборгованості у звітному періоді, у порівнянні із попереднім зменшилася на 5,822, такі дані є негативним чинником у роботі підприємства. Середній період обороту дебіторської заборгованості в днях зріс на вагомий показник – 20 днів. Це свідчить про те, що збільшився період погашення дебіторської заборгованості. Норма коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей рекомендується >2 . Нашому випадку даний коефіцієнт не дотягує навіть до значення 1, що вважається негативним явищем.

Деякі підприємства для отримання максимально правдивої інформації про грошові потоки здійснюють аналіз Звіту про рух грошових коштів. Такі дослідження можуть надати користувачам наступну інформацію: обсяг та динаміку вхідного та вихідного грошового потоку; інформацію про грошові потоки у розрізі кожної діяльності: операційної, фінансової та інвестиційної; дані про чистий грошовий потік. Оскільки досліджуване мною підприємство має статус малого підприємства, то Звіт про рух грошових коштів не входить до річної звітності ТОВ «Агрокомпанія «Дружба».

Отже, саме якісно проведений аналіз грошових потоків та об'єктивно сформовано оцінка у висновку аналізу допоможуть здійснювати ефективне регулювання грошовими коштами, які у свою чергу забезпечують стабільну діяльність підприємства. Також можна зауважити, що грошові кошти, при їх правильному управлінні, є основою самофінансування підприємства.

«Ефективне управління грошовими коштами характеризується відповідністю надходжень та витрат. Важливо тримати на підприємстві високий показник платоспроможності, а також раціонально та на конкретні і важливі цілі спрямовувати фінансові ресурси, які можуть поступати на підприємство як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел» [12].

3.2. Методика проведення аудиту грошових ресурсів підприємства

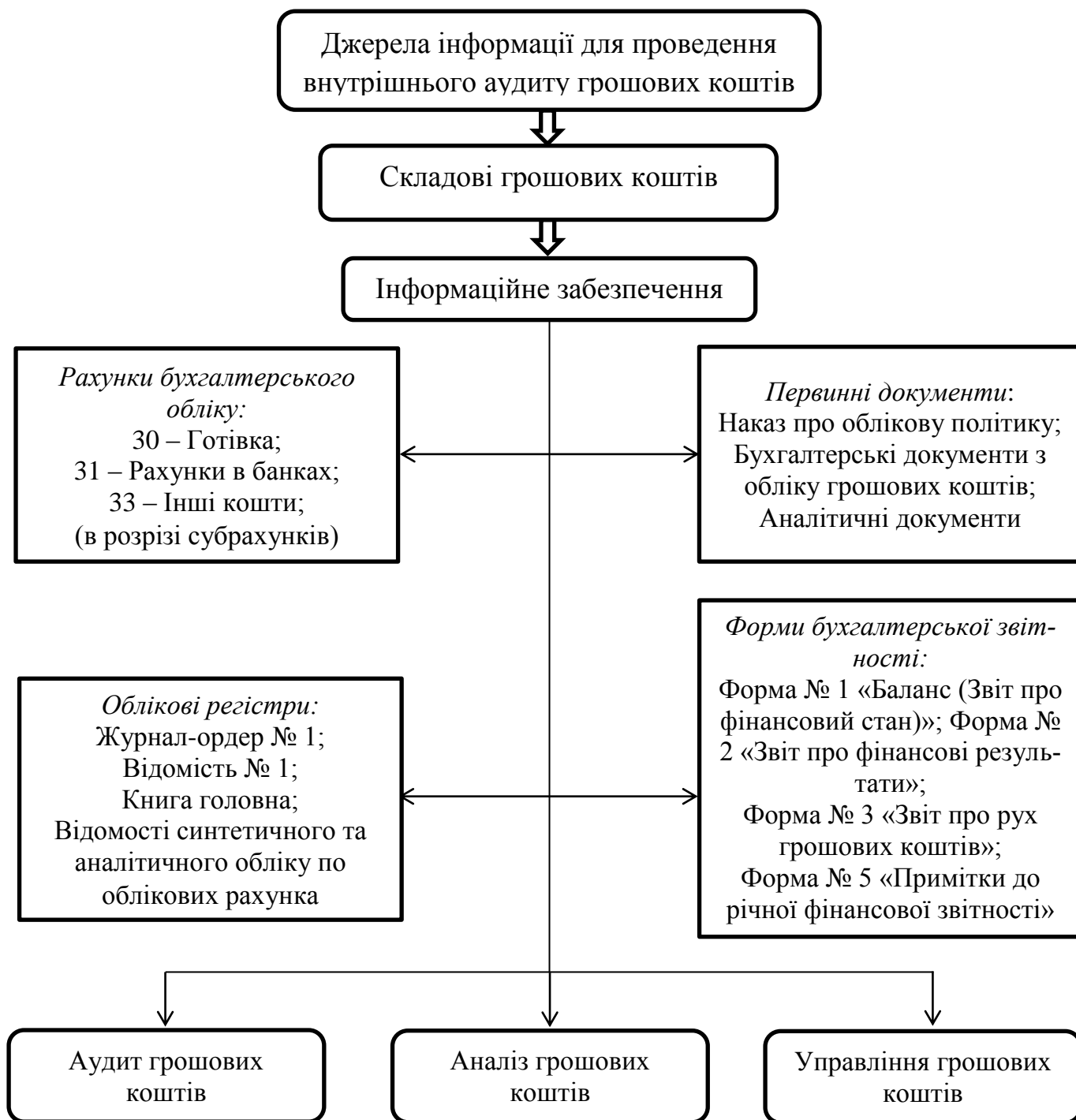
Загальні положення та порядок проведення аудиту на підприємствах регламентується Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [28]. Аудит грошових коштів займає важливе місце у веденні підприємницької діяльності. Саме готівка в касі, кошти на рахунках в банках та грошові кошти в дорозі є абсолютно ліквідними, та слабо контрольованими, оскільки їхній обіг здійснюється дуже стрімко. Саме тому керівникам необхідно регулярно здійснювати контроль над бухгалтерськими операціями з грошовими коштами, над розміром та ефективністю їх витрачання, щоб забезпечити високу конкурентоспроможність, стабільну платоспроможність та запобігти банкрутства.

Основна мета аудиту грошових коштів полягає у встановленні відповідності між записами в бухгалтерських документах чи реєстрах, та тим, що по факту є наявним на підприємстві. Також, «проведення аудиту грошових коштів полягає у встановленні достовірної інформації щодо залишків грошових коштів та їх руху, повноті та своєчасності відтворення даних у бухгалтерських записах, правильності ведення бухгалтерського обліку відповідно до запровадженої на підприємстві облікової політики, та у точності відображенні усіх цифр у фінансовій звітності» [49].

Предметом аудиту виступають безпосередньо самі грошові кошти на підприємстві, господарські операції, які відбуваються внаслідок руху грошових коштів, а також взаємозв'язки, які виникають при цьому між різними суб'єктами господарювання під час ведення діяльності.

У більшій частині економічної літератури важливість проведення аудиту грошових коштів обумовлена тим, що в сучасних умовах багато підприємств стикнулися з такими проблемами як: обмеження грошових коштів, нестабільний фінансовий стан, ризик втрати платоспроможності та низький рівень управління грошовими коштами, що призводить до несвоєчасної сплати зобов'язань.

«Для проведення правильного та результативного аудиту грошових коштів потрібно зробити поділ об'єктів, згідно яких буде проводитись аудит, та, безперечно, забезпечити інформаційну базу, яка допоможе знайти відповіді на всі поставленні питання» [53]. Інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту відображено на рисунку 3.5.

Рис. 3.5. Інформаційне забезпечення аудиту грошових коштів

Загалом, аудит буває внутрішній та зовнішній. На нашу думку, аудит грошових коштів більш доцільніше здійснювати, реалізуючи внутрішній аудит. Оскільки внутрішній аудит проводиться безпосередньо відділом аудиту на підприємстві, як правило такі відділи переважно формуються лише у великих фірмах, то проведення таких засобів буде спрямовано на створення рекомендацій стосовно надходжень та видатків грошових коштів, щоб досягнути стану збалансованості.

Отже, вірно відібрана інформаційна база допоможе здійснити точний та справедливий аудит грошових коштів на підприємстві. Перевірка грошових ресурсів полягає у зіставленні банківських операцій з документами, та касових операцій із бухгалтерськими документами. Але, оскільки контроль над банківськими операціями частково здійснюють банківські установи під час проведення платежів, то аудиторські дії більше зосереджуються на перевірці саме касових документів та операцій.

Аудит поточних рахунків здійснюється за напередодні сформованою програмою. Обов'язково розроблена програма повинна розкривати наступні питання:

- «кількість відкритих поточних та валютних рахунків, а також інших рахунків в банках, відповідність господарських операцій, які здійснюються на вказаних рахунках;
- перевірка своєчасності відображення грошових коштів, які надійшли на рахунки підприємства, та точність відображення усіх деталей платежу;
- перевірка своєчасності сплати податків до бюджету, а також своєчасна сплата усіх обов'язкових платежів;
- перевірка істинного відображення кореспонденції рахунків згідно банківських операцій» [1].

Як вже стало зрозуміло, більш детальніше проводиться аудиту саме касових операцій. Такий аудит полягає у перевірці доцільності використання готівкових коштів, дотриманні касової дисципліни, а також перевіряється повнота та правильність відображення касових операцій в облікових реєстрах та фі-

нансовій звітності, згідно чинного законодавства. Як і для банківських операцій, для здійснення аудиту готівкових коштів використовується план аудиту. Загальний приклад програми аудиту готівкових та безготівкових операцій сформовано та відображено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Програма аудиту готівкових та безготівкових операцій

<i>№</i>	<i>Етап аудиторської перевірки</i>	<i>Зміст</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Виконавець</i>
1	Початковий (підготовчий)	Оцінка системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, визначення аудиторського ризику, рівня суттєвості, призначення аудиторської групи або аудитора для проведення аудиту. Складання програми аудиту		
2	Фізичної перевірки (фактичний)	Аналіз результатів попередніх інвентаризацій, спостереження за ходом проведення інвентаризації, висновки		
3	Основний	Виконання аудиторських процедур відповідно до програми аудиту, оформлення робочих документів, коригування програми аудиту, аудиторського ризику, суттєвості		
4	Кінцевий (заключний)	Узагальнення результатів аудиторської перевірки, аналіз виявлених порушень, зловживань, оформлення підсумкових документів, узгодженість виявлених порушень з управлінським персоналом та їх виправлення, складання аудиторського звіту, акту наданих послуг		

Згідно таблиці пункти «Термін виконання» та «Виконавець» заповнюються відштовхуючись від даних підприємства: кількість рахунків, які потребують аудиторської перевірки; кількість касових операцій; час, відколи не здійснювались інвентаризації та аудиторські перевірки, що тягне за собою об'єм та масштаби усіх господарських операцій, які потребують аудиторського контролю.

Як було згадано раніше, перевірка банківських операцій частково проводяться банківськими установами. Тому, детальніше розглянемо аудит касових операцій.

Джерела інформації для проведення аудит касових операцій відображено у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Джерела інформації для проведення аудиту касових операцій

<i>Група документів</i>	<i>Документи</i>
Узагальнюючі реєстри обліку і звітності	Головна книга; баланс підприємства (форма № I)
Синтетичні реєстри обліку касових операцій, грошових коштів	Журнал № 1, № 2; відомості № 1а, № 2а
Аналітичні і первинні документи з обліку касових операцій	Касова книга; прибуткові і видаткові касові ордери; чеки на отримання готівки; виписки банку
Первинні документи обліку розрахунків з підзвітними особами	Авансові звіти; посвідчення на відрядження; виправдні документи; акти і відомості на закупівлю тощо
Зовнішні документи	Повідомлення банків про встановлення ліміту каси та ін.

*-сформовано за даними джерела 1.

Аудит готівкових операцій розпочинається із проведення інвентаризації касового приміщення. Як правило, це має відбуватися раптово, щоб перевірити реальний стан каси, та уникнути фальсифікації чи підробки документів. Для проведення інвентаризації основними джерелами інформації є: касові документи (видаткові та прибуткові касові ордери), касова книга, реєстри за рахунком 30 «Готівка», грошові кошти. Наступним етапом здійснення аудиту є перевірка відповідності оборотів та залишків за рахунком до головної книги. Джерела інформації є касова книга, відомості, журнали, головна книга. Для здійснення аудиту важливим етапом є вибіркова перевірка цільового використання грошових коштів, отриманих із поточних рахунків в банку; перевірка ліміту каси та його

дотримання; а також перевірити, чи підприємство придержується лімітів у готівкових розрахунках між юридичними особами. На сьогоднішній день такий ліміт становить до 10 000,00 грн. включно. Джерелами інформації на даному етапі проведення аудиту є: виписки банків, касові документи, відомості, журнали, інформація за рахунками 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках». І останнім, заключним, етапом здійснення аудиту грошових коштів є перевірка правильності заповнення касових документів, та чи є відповідність між ними, касовою книгою та обліковими регістрами. Вагомим критерієм є перевірка правильності кореспонденції рахунків. «Основними джерелами, звідки береться інформація для проведення даного етапу аудиту є: касові документи, касова книга, відомості, журнали, обороти за залишки на рахунках» [1].

Аудит касових операцій є надзвичайно важливим, оскільки грошові кошти, а саме готівка, вважається найбільш ліквідним активом, який має швидкі обороти та масовий характер. «Рух готівкових коштів здійснюється через касові операції, таким чином саме вони підлягають аудиту суцільним методом. Найбільша увага при здійсненні аудиту звертається до питання забезпечення готівки та дотримання касової дисципліни» [49].

При проведенні аудиту грошових коштів найбільш поширеними порушеннями, які виявляють аудиторів є:

- зловживання та розкрадання грошових коштів;
- не здійснення оприбуткування та привласнення сум, що надійшли із банків, від фізичних чи юридичних осіб;
- надмірні списання грошових коштів по касі: використання документів декілька разів, списання сум без підстави, чи підробка документів;
- розрахунки сумами, що перевищують ліміти;
- розрахунки за товари, послуги готівкою без застосування реєстраторів розрахункових операцій.

3.3. Способи ефективного використання грошових коштів з метою якісного управління діяльністю підприємства

Запорука успіху будь-якого підприємства полягає у якісному управлінні та правильно організованому робочому процесі. Саме керівництво підприємства повинно здійснювати належний контроль усіх господарських операцій, щоб діяльність велась успішно та стабільно. Такий розділ обліку як грошові кошти потребує особливої уваги та контролю, оскільки даний актив є найбільш ліквідним та швидким в оборотності.

На нашу думку, ефективне використання грошових коштів полягає у такому використанні, яке не порушувало постійну та стабільну платоспроможність, дозволяла вчасно та в повним обсягах сплачувати податкові зобов'язання та платежі, в вказані терміни розраховуватись із постачальниками та підрядниками. Саме здійснення таких дій свідчать про нормальну діяльність підприємства.

Деякі підприємства у сучасному світі, а саме за період війни, стикнулися із нестабільною грошовою ситуацією. Витрати підприємства залишаються такими ж, а деяких випадках навіть зростають, а рівень надходжень залишився таким же, або ж впав, таким чином утворюється дисбаланс, що тягне за собою складність вести успішну діяльність підприємства. Проте навіть у скрутних ситуаціях можна знайти вихід, якщо здійснити правильне та ефективне використання грошових коштів, з врахуванням рівня надходжень та рівня витрат. Доцільно виділити три основні критерії ефективного використання грошових коштів, які впливатимуть на здійснення якісного управління підприємством:

1. Вибір довіреної особи, яка б здійснювала оплати лише необхідних та провірених платежів, затверджених керівництвом організації;
2. Формування графіку платежів, який буде приблизно визначати, які витрати будуть на визначеному періоді;
3. Вибір двох або трьох платіжних днів протягом робочого тижня.

Перший пункт полягає у визначенні відповідальної особи за здійснення усіх платежів. Оскільки майже усі розрахунки виконуються у безготівковій фо-

рмі, тобто через поточні та валютні рахунки в банках, то таким чином здійснювати контроль використання грошових коштів легше, адже потрібно контролювати значною мірою лише виписки банків. Такі дії можна організувати наступним чином: на підприємстві потрібно обрати одну людину, яка б здійснювала усі оплати, тобто якій надано доступ до Клієнт-Банку та до електронного підпису. Це повинна бути компетентна та надійна людина. Потім, усі платежі оплачуються лише після підпису чи письмової згоди директора. Таким чином буде забезпечено оплату лише потрібних та важливих платежів, які обрало керівництво підприємства, як люди, які безпосередньо зацікавлені у ефективному використанні та які повинні здійснювати контроль над ефективним використання грошових коштів.

Друга пропозиція ефективного використання грошових коштів полягає у формуванні плану платежів. Це таблиця, яка створюється на визначений період – місяць, квартал, півріччя чи рік (доцільніше вибирати період квартал, оскільки таким чином менша ймовірність похибок у сумах витрат, адже у сучасних реаліях важко передбачити події та потреби на довгий період часу). Важливо у даний план платежів включити усі можливі витрати, в будь-яких сферах діяльності: заробітна плата та податки, виплата дивідендів (якщо таке планується здійснювати), сплата кредиту, купівля основних засобів, витрати на обслуговування техніки та інших автомобілів, витрати на електроенергію, газопостачання, на паливо, витрати на капітальне будівництво, витрати на інші товари, які є необхідними для здійснення господарської діяльності, витрати на відокремлені підрозділи, непередбачувані витрати тощо. Поділ здійснюється відповідно до специфіки підприємства та до його потреб. План платежів на четвертий квартал ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» подано у додатку Є.

Практика використання плану платежів використовується на досліджуваному підприємстві вже декілька років. На нашу думку, це відіграє важливу роль, адже орієнтовно розраховуються витрати, таким чином легше планувати кількість необхідних надходжень, в деякій мірі контролювати їх, та визначати прогнозований залишок на кінець визначеного періоду.

Проте, удосконаленню немає меж, тому для більш ефективного використання грошових коштів потрібно синхронізувати між собою бухгалтерську програму, де безпосередньо мав би формуватися даний план, та Клієнт-Банк, із якого будуть здійснюватися оплати згідно плану платежів.

Перш за все, у бухгалтерській програмі потрібно створити таку функцію, де можна би було формувати графік платежів. Було б доцільно, щоб даний документ створювався на основі даних попереднього звітного періоду, щоб знати приблизні витрати на ті чи інші сфери діяльності підприємства. Потім, з врахуванням різних факторів, підприємство вносить деякі корективи у сформований план, та підсумовує загальні витрати за місяцями та сумарно за період. Даний документ потрібно обов'язково затвердити у керівництва та донести їх до відома, щоб вони могли планувати діяльність підприємства на визначений період.

Згодом, коли доходить час до оплати згідно сформованого плану платежів, я пропоную створити обмеження в банку за відповідними розділами. Це можна зробити обмеживши ліміт витрачання грошей по різних контрагентах. Наприклад: закупівля пального, як правило, здійснюється переважно в уже перевічених контрагентів. Таким чином, можна в Клієнт-Банку створити групу контрагентів, та створити ліміт на всіх обраних контрагентів. Якщо будуть нові контрагенти – то відповідно додати їх у групу. І таким чином, коли оплати за визначений період будуть перевищувати обраний та затверджений ліміт, то банк буде вибивати помилку на сформованій платіжці та не дозволить оплатити її. Проте, якщо виникне термінова необхідність оплатити той чи інший рахунок, доступ до зміни ліміту буде доступним у будь-який час. Отже, таким чином керівництво підприємства зможе чітко контролювати використання грошових коштів, їх спрямованість та доцільність.

Третім критерієм ефективного використання грошових коштів на підприємстві є вибір двох чи трьох платіжних днів за період робочого тижня. На нашу думку це забезпечить ефективне використання, адже менша ймовірність появи непередбачуваних платежів. Таким чином на підприємстві зберігається

платіжна дисципліна, яка надає керівникам можливість проводити точніший та об'єктивніший контроль над витрачання грошових коштів.

Отже, вище перераховані способи ефективного використання грошових коштів допоможуть забезпечити якісне управління підприємством. Розглянуті пункти забезпечать можливість керівникам краще контролювати ситуацію з грошовими коштами, адже буде збережено прозорість усіх платежів. Також, це допоможе раціональніше використовувати грошові кошти, адже при плануванні робочого процес буде враховуватись інформація про планові надходження грошей.

Сьогодні популярності набуває можливість проводити оплати через QR-код. Це полегшує завдання покупцю, адже не потрібно витратити час на введення усіх платіжних реквізитів, знижується ймовірність здійснення помилок тощо. Але, варто зауважити, що такий спосіб оплати буде більш актуальним для малих суб'єктів господарювання, для підприємств роздрібної торгівлі, закладів харчування тощо, де більшу частину покупців становлять перехожі люди, фізичні особи, а не юридичні суб'єкти господарювання.

Висновки до розділу III

1. Отже, здійснення процесу планування грошових потоків та проведення аналізу є запорукою стабільного фінансового стану підприємства. Грошові кошти є основою будь-якого бізнесу, вони також відіграють провідну роль у повсякденній діяльності, адже без них важко організувати виробництво, не забезпечивши матеріалами. Тому, зробивши аналіз грошових потоків, керівництво та персонал можуть отримати інформацію, яка розкриє куди та в яких обсягах витрачались кошти; чи може підприємство забезпечувати самостійно свої потреби, чи потребує додатково залучених коштів. Отже, згідно проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

1) Коефіцієнт абсолютної ліквідності у звітному періоді порівняно із попереднім зріс на 0,052, проте у звітному періоді даний коефіцієнт становить 0,059, що є занадто низьким показником. Так, можна зробити висновок, що підприємство не в змозі у найближчий час закрити свою поточну заборгованість.

2) Значення поточної ліквідності у звітному періоді становить 2,513. Це гарний показник, який перебуває в межах норми, та навіть трішки вище, а це означає, що підприємство є платоспроможним, та може оплатити свої борги.

3) Коефіцієнт швидкої ліквідності у звітному періоді становить 0,586. Даний показник на 0,204 більше, ніж у попередньому звітному періоді. Тобто, на кожну гривню поточних зобов'язань припадає 0,59 грн. високоліквідних оборотних активів.

2. Проведення аудиту грошових коштів допоможе визначити, чи правильно ведеться бухгалтерський облік даного розділу, чи вірно заповнюються усі бухгалтерські документи, чи є відповідність між документами та операціями з грошовими ресурсами, як відбувалися по факту. Доцільніше проводити аудит грошових коштів в касі, адже операції на рахунках в банку частково контролює сама банківська установа. Таким чином, основними джерелами для здійснення аудиту : Головна книга, видаткові та прибуткові касові ордери, касова книга, чеки на отримання готівки, документ про встановлення ліміту каси.

3. Ефективне використання грошових коштів на підприємстві допоможуть забезпечити стабільну платоспроможність, достатній рівень грошових коштів для забезпечення щоденних витрат. На нашу думку, ефективним способом забезпечення раціонального використання грошових коштів є саме формування бюджету, тобто створити план платежів, орієнтовні надходження, та здійснювати усі оплати згідно плану. Проте, в бюджеті варто виділити частину коштів для непередбачуваних витрат. Таким чином надходження та витрати грошових коштів будуть між собою балансувати, та тримати підприємство у стабільному фінансовому стані.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Провівши дослідження можемо зробити наступні висновки і пропозиції.

Дослідивши сутність твердження «грошові кошти» вважаємо, що найбільш точно характеризує дане значення теорія Височан О.С., який стверджує, що грошові кошти – це кошти в касі, електронні кошти, кошти на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використанні у будь-який момент для проведення розрахунків в процесі здійснення господарської діяльності. Нормальна діяльність на будь-якому підприємстві неможлива без використання грошових коштів у абиякій їхній формі. Саме грошові ресурси забезпечують проведення більшості бухгалтерських операцій. Враховуючи умови сучасного світу, можна зробити висновки, що безготівкові розрахунки користуються найбільшою популярністю. Меншою популярністю користуються готівкові кошти, оскільки в двадцять першому столітті це не дуже практично, надійно та безпечно. Основними операціями з готівкою можуть бути: виплата заробітної плати частині працівників, видача під звіт. Останніми роками популярності набувають електронні гроші, проте, з 24 лютого 2022 року Національний банк тимчасово зупинив операції з випуску та розповсюдження електронних грошей та поповнення електронних гаманців.

Сьогодні використання готівки залишається на дуже низькому рівні, адже майже всі розрахунки між суб'єктами господарювання проводяться в безготівковій формі, через рахунки в банках. Для малих та середніх бізнесів при здійсненні розрахунків використання мобільних гаманців, цифрових гаманців чи смарт-карт стало звичним ділом. Так, рух грошей електронним шляхом більш поширеніший, аніж готівковим способом.

На наявність чи відсутність грошових ресурсів на підприємстві можуть впливати багато факторів, наприклад: вид діяльності та обсяги виробництва, тривалість виробничого процесу та сезонність виробництва, наявний асортимент готової продукції, рівень взаємовідносин та умови співпраці із постачальниками та покупцями, платіжне доручення боржників та кредиторів та ділова активність підприємства загалом.

Для належного проведення розрахунків створено безліч платіжних систем, основним завданням яких є проведення переказу. Національний банк виділив три категорії платіжних систем в залежності від її значущості для економіки країни:

- системно важливі платіжні системи;
- важливі платіжні системи;
- соціально важливі платіжні системи.

Найбільш розповсюдженою та популярною є система електронних платежів (СЕП), що відноситься до системно важливих платіжних систем. Що стосується реєстратора розрахункових операцій, то поки що немає однієї точки зору, яка б свідчила позитивну чи негативну сторону. При опитуванні респондентів більшість з них вважали, що встановлення і використання РРО є хорошим явищем, і повинно відіграти позитивну роль в майбутньому. Загалом громадяни обґрунтовують свою думку тим, що це добре, завжди мати біля себе чек після будь-якої покупки. Іноді це може знадобитися як підтверджуючий документ, наприклад, для складання авансового звіту. Також більшість громадян очікують хороший вплив на економіку країни. У багатьох погляди розбігаються, проте, ми вважаємо, що РРО добре вплине на економіку України, а в деякій мірі вже впливає.

Електронні гроші – це одиниця вартості, яка зберігається на електронному пристрої, приймається як засіб платежу іншими особами, окрім осіб, які їх випускають, а також є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Міжнародні банки визначають електронні гроші як «накопичені кошти або механізми оплати для здійснення платежів через термінали продаж, прямі передачі між двома пристроями, або ж відкриті мережі, наприклад Інтернет».

Забезпечення комфортних та надійних безготівкових розрахунків допоможе зберегти переваги для держави, банків, бізнесів загалом, а кожного також громадянина. Переваги полягають у наступному:

- 1) можливість зробити структуру економіки більш прозорою, збільшивши надходження до державного бюджету, оскільки розшириться база оподаткування та детінізації рахунків підприємств;
- 2) сприяти перетворенню української економіки із аграрної в інноваційну;
- 3) забезпечить додатковий дохід до бюджету від ФОПів, адже багато з них зменшують свої доходи, щоб не сплачувати податки, однак із безготівковими розрахунками приховати дохід буде важче.

Нормативно-правова база є невід'ємною частиною для створення зручних умов на підприємстві для чіткого ведення бухгалтерського обліку грошових ресурсів. Важливим є регулювання розрахункових операцій з іншими суб'єктами господарювання, щоб тримати в нормі конкуренцію підприємств, надійність та ефективність розрахунків. Таким чином є важливим забезпечення державою балансу інновацій та ризиків для того, щоб досягнути прогрес у використанні грошових коштів та фінансового включення підприємства.

Отже, на досліджуваному підприємстві ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» усі співробітники, а власне працівники бухгалтерії, виконують свою роботу згідно принципів бухгалтерського обліку. Загалом облік на підприємстві ведеться відповідно до усіх стандартів бухгалтерського обліку, використовується стандартний план рахунків бухгалтерського обліку та інструкція до нього. Облік ведеться за змішаним централізованим підходом, тобто уся інформація та дані збираються на центральному офісі, та власне там обробляються і відображаються у бухгалтерських операціях. Підприємство додатково, враховуючи свої потреби, створило субрахунки до основних синтетичних рахунків. Від 2020 року підприємство використовує при введенні розрахунків міжнародний номер банківського рахунку IBAN.

Основним фінансовим звітом про рух та наявність грошових коштів на кінець звітної періоду є «Звіт про рух грошових коштів». Даний звіт подають у складі річної звітності всі суб'єкти господарювання окрім банків, бюджетних установ, суб'єктів малого підприємництва, представників іноземних суб'єктів

господарської діяльності. Досліджуване підприємство відноситься до групи суб'єктів малого підприємства, тому до річної фінансової звітності Звіт про рух грошових коштів не додається.

Автоматизація бухгалтерського обліку загалом відіграє важливу роль у вдосконаленні обліку грошових коштів. Електронне середовище для робочого процесу – це швидкість дій, оперативність обробки даних, точність розрахунків тощо. Для обліку грошових коштів важливо налаштувати зв'язок між бухгалтерською програмою та системою Клієнт-Банк. Це зменшує використання часу на формування платежів. Досліджуване підприємство використовує облікову систему «FREDO Звіт» для оптимізації обліку та подачі звітності до органів ДФСУ. Також, дане підприємство активно використовує функції електронних документів. Усі бухгалтерські операції організація проводить у програмі «BAS Бухгалтерія».

Здійснення процесу планування грошових потоків та проведення аналізу є запорукою стабільного фінансового стану підприємства. Грошові кошти є основою будь-якого бізнесу, вони також відіграють провідну роль у повсякденній діяльності, адже без них важко організувати виробництво, не забезпечивши матеріалами. Тому, зробивши аналіз грошових потоків, керівництво та персонал можуть отримати інформацію, яка розкриє куди та в яких обсягах витрачались кошти; чи може підприємство забезпечувати самостійно свої потреби, чи потребує додатково залучених коштів.

Проведений аналіз ліквідності ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» допоміг визначити оцінку його інвестиційної привабливості. Відштовхуючись від проведеного аналізу підприємство можна вважати середньо привабливим для інвестування. Отже, згідно проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

- 1) Коефіцієнт абсолютної ліквідності у звітному періоді порівняно із попереднім зріс на 0,052, проте у звітному періоді даний коефіцієнт становить 0,059, що є занадто низьким показником. Так, можна зробити висновок, що підприємство не в змозі у найближчий час закрити свою поточну заборгованість.

2) Значення поточної ліквідності у звітному періоді становить 2,513. Це гарний показник, який перебуває в межах норми, та навіть трішки вище, а це означає, що підприємство є платоспроможним, та може оплатити свої борги.

3) Коефіцієнт швидкої ліквідності у звітному періоді становить 0,586. Даний показник на 0,204 більше, ніж у попередньому звітному періоді. Тобто, на кожну гривню поточних зобов'язань припадає 0,59 грн. високоліквідних оборотних активів.

Оскільки ТОВ «Агрокомпанія «Дружба» є сільськогосподарським підприємством, у зв'язку із повномасштабною війною на території України, підприємство стикнулося із проблемою збуту товару, адже на внутрішньому ринку важко отримати бажану ціну, а шляхи для зовнішнього ринку дещо ускладнені. Проте, за час війни, майже всі операції із збутом зерна були проведені саме на зовнішній ринок. Тому, підприємство можна вважати успішним, адже воно й надалі функціонує у час війни та вчасно закриває усі свої зобов'язання.

Проведення аудиту грошових коштів допоможе визначити, чи правильно ведеться бухгалтерський облік даного розділу, чи вірно заповнюються усі бухгалтерські документи, чи є відповідність між документами та операціями з грошовими ресурсами, як відбувалися по факту. Доцільніше проводити аудит грошових коштів в касі, адже операції на рахунках в банку частково контролює сама банківська установа. Таким чином, основними джерелами для здійснення аудиту : Головна книга, видаткові та прибуткові касові ордери, касова книга, чеки на отримання готівки, документ про встановлення ліміту каси.

Побудова ефективної облікової системи та системи аудиту грошових ресурсів на підприємстві має формуватися на засадах міжнародних практик, які використовують новітні економічні розробки, це забезпечить розвиток підприємства та наближення до європейських стандартів. Проте, варто опиратися на вітчизняний досвід, який накопичувався за роки формування системи обліку в Україні. Система обліку та аудиту формується із сукупності окремих елементів, які виконують роль організаційної, контрольної. Інформаційної, забезпечуваль-

ної, аналітичної, рекомендаційної функцій, а також функцій кількісного відображення та якісної характеристики і зворотного зв'язку.

Ефективне використання грошових коштів на підприємстві допоможуть забезпечити стабільну платоспроможність, достатній рівень грошових коштів для забезпечення щоденних витрат. На нашу думку, ефективним способом забезпечення раціонального використання грошових коштів є саме формування бюджету, тобто створити план платежів, орієнтовні надходження, та здійснювати усі оплати згідно плану. Проте, в бюджеті варто виділити частину коштів для непередбачуваних витрат. Таким чином надходження та витрати грошових коштів будуть між собою балансувати, та тримати підприємство у стабільному фінансовому стані.

В умовах реального часу банківські установи та підприємства не можуть існувати один без одного. Це допомагає підприємства краще адаптуватися до зовнішнього середовища, яке постійно підлягає змінам. Як правило, усі щоденні платежі відбуваються через систему «Клієнт-Банк». Оскільки функція імпорту банківських виписок із системи Клієнт-Банк в бухгалтерську програму уже використовується на практиці, тому в даній роботі було запропоновано перехід підприємства до повного автоматизування, а саме сформувати систему експорту банківських виписок із бухгалтерської програми у систему Клієнт-Банк. Дані дії розглядаються як модернізація каналів і засобів комунікацій, та як відповідь на посилення вимог клієнтів щодо якості та асортименту банківських послуг.

Забезпечення зростання ринкової вартості, ефективної діяльності досліджуваного підприємства, підвищення конкурентоспроможності продукції значною мірою визначається рівнем його інвестиційної активності та ефективністю інвестиційної діяльності.

Ми вважаємо, покращення ефективності використання грошових коштів та стабілізація фінансового стану підприємства загалом полягає у добре організованій системі управління. Можна передбачити, що вдале управління грошовими коштами допоможе підприємству досягти певного вивільнення активів, які можуть використовуватись для забезпечення прибутковості, прискорення

обороту праці, що збереже безперервний процес діяльності. Таким чином, варто акцентувати увагу на внутрішніх факторах підприємства, адже вплинути на зовнішні важко. Основними внутрішніми факторами можна вважати наступні:

- 1) висока якість продукції, широкий асортимент товар;
- 2) впровадження та використання сучасних технологій;
- 3) стиль управління, тобто високий рівень професійної компетентності, діловитість та етика взаємовідносин між працівниками;
- 4) якість правління грошовими коштами, та контроль за їх надходженням та використанням.

Саме остання позиція, на нашу думку, допоможе якомога краще забезпечити ефективну діяльність підприємства. Тому, у даній роботі було запропоновано сформувати на підприємстві графік платежів, який допоможе чітко орієнтуватися в інформації про стан грошових коштів та планувати обсяги надходжень, які потрібно для забезпечення нормальної та стабільної діяльності підприємства. Для кращої роботи та достовірніших даних було запропоновано об'єднати сформований бюджет із Клієнт-Банком, де безпосередньо будуть формуватися усі платежі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит грошових коштів: методика і організація. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/17515/>.
2. Бондаренко Н.М., Таран В.В. Організація обліку і контролю грошових коштів. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. 2017. Випуск № 17. С.229-234.
3. Височан О.С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація. 2009. 23 с.
4. Височан О.С. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів і їх еквівалентів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. № 2. С. 50-56.
5. Генерація та перевірка український IBAN номерів. URL: <https://bank.gov.ua/ua/iban>.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
7. Економічний зміст і завдання обліку грошових коштів. URL: <https://sites.google.com/site/finansovijoblik/teoreticni-vidomosti/oblik-grosovih-kostiv>.
8. Електронні гроші. URL: <https://naurok.com.ua/integrovanij-urok-elektronni-groshi-84570.html>.
9. Єрмолаєва М.В., Плаксієнко В.Я. Теоретичні та практичні аспекти обліку грошових коштів: монографія. Полтава: 2018. С. 58 –68.
10. Звіт про рух грошових коштів – без помилок. URL: <https://online.dtkr.ua/2017/06/45080>.
11. Клімович І.М., Татієвська К.А. Деякі питання сутності та оцінки фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 10.
12. Литвин І.С., Іващенко А.І. Шляхи удосконалення системи управління грошовими потоками. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 2. С. 51-56.
13. Макаренко О.В. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку грошових коштів та їхніх потоків. *Сучасні напрямки теоретичних і прикладних досліджень*. Київ, 2016.

14. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv#Text>.
15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 30.06.2017 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17040>.
16. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_048#Text.
17. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text.
18. Назаренко В.О. Підходи до класифікації платіжних систем в Україні. *Право та державне управління*. 2018. № 4 (33). С. 77-82.
19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: зареєстровано в Міністерстві Юстиції України від 28.02.2013 р. № 336/22868. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Re22868?an=1>.
20. Обмеження готівкових розрахунків для суб'єктів господарювання. URL: <https://zp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/458176.html>.
21. Осовська Г.В., Юркевич О.О., Завадська Й.С. Економічний словник. Кондор. 2007. 358 с.
22. Островська Н.С., Лотоцький Б.І. Ефективність міжнародних платіжних систем в умовах сучасних інформаційних технологій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 1 (12). С. 355-358.
23. Перелік системно важливих, соціально важливих та важливих платіжних систем. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/perelik-sistemno-vajlivih-sotsialno-vajlivih-ta-vajlivih-platijnih-sistem-v-ukrayini-mayje-ne-zminivsya>.
24. Пилявець В.М. Нормативно-правова база обліку грошових коштів. *Вісник*. Вінниця. 2018. Випуск № 2 (36). С. 105-106.

25. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
26. Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Національного банку України від 04.11.2010 р. № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08#Text>.
27. Польова Т.В., Кравцова Ю.В. Аналіз ліквідності балансу підприємства на прикладі ПРАТ «Бондарівське». *Ефективна економіка*. 2018. № 10.
28. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2258-19>.
29. Про банк і банківську діяльність: Закон України. 7.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
30. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
31. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.
32. Про внесення змін до Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні: Постанова від 03.12.2021 р. № 132. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_03122021_132.
33. Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою: Положення від 06.06.2013 р. № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1109-13>
34. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.
35. Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні. Постанова. 28.12.2018 року № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-18#Text>
36. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства і організацій: Інструкція

- від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.
37. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
38. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Інструкція від 21.01.2004 р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0377-04>.
39. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції» від 28.02.2002 р. № 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02#Text>.
40. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000 р. № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>.
41. Про затвердження Положення про ведення касових операцій національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17?find=1&text=%D0%BA%D0%B0%D1%81%D0%B0#w1_1.
42. Про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків: Інструкція від 11.08.1994 р. № 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0202-94#Text>.
43. Про національний банк: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
44. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text>.
45. Про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів: Інструкція від 12.11.2003 р. № 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>.

46. Про систему валютного регулювання та валютного контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.1997 р. № 212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-97#Text>.
47. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.
48. Пугаченко О. Б., Зарудна Н. Я. Базові, специфічні, глобальні принципи управлінського обліку: склад і кількість. *Економічний простір*, 2021. №172, с. 73-80. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/172-13>.
49. Радіонова Н.Й., Жура К.О. Концептуальний підхід до організації методики проведення аудиту грошових коштів підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 5.
50. PPO вже близько або як не прогадати з вибором касового апарату. URL: <https://zvit.net/prohramnyi-rro-chy-klasychnyi/>.
51. PPO: ДПС нагадує про новації. *Вісник*. 2020. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100020684-rro-dps-nagadye-pro-Novatsiyi>.
52. Система Клієнт-Банк в Україні: оперативно, зручно, економічно. URL: https://bankchart.com.ua/rko/statti/klient_bank_operativno_zruchno_ekonomno.
53. Сметанко О.В. Технологія проведення внутрішнього аудиту операцій з грошовими коштами в акціонерних товариствах України. URL: <https://sworld.com.ua/konfer21/352.htm>.
54. Сук Л.П., Сук П.Л. Організація обліку. Підручник. Каравела; Піча Ю.В., 2009.624 с.
55. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік, оподаткування і звітність: підруч. Алтера, 2011. 151 с.
56. Трусова Н.В., Чкан І.О. Платіжні системи та ризики їх функціонування. *Бізнес Інформ*. 2021.№ 1. С. 257-262.
57. Федішин М.П. Методичні аспекти аналіз грошових потоків підприємства для цілей планування. *Економічний аналіз*. 2016. № 2. С.132-138.
58. Філімоненко О.С. Фінанси підприємств: навч.посіб.: Кондор, 2005. 351с.

59. Шишкова Н.Л., Мороз Є.Ю. Електронні гроші: сутність та проблеми використання в Україні. *Економічний вісник*. 2017. № 4. С.39-50.
60. Ясишена В.В. Сисоєва М.І. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 2 С. 131-139.
61. UnderstandingtheCashFlowStatement. Investopedia : веб-сайт. URL: <https://www.investopedia.com/investing/what-is-a-cash-flow-statement/>.